

VredesMagazine

Jaargang 2 nummer 1
1^e kwartaal 2009
Prijs euro 2,50

Kernwapens Weg!, jaargang 24 nummer 4
VD AMOK jaargang 17, nummer 4
Vredeskoerier 't Kan Anders jaargang 31 nummer 8

Nederland nog steeds aan de verkeerde kant
You can change the world
Interview met Nico Faber

Onderzoeks dossier:
60 jaar NAVO

Op 21 september wapperde op diverse gemeentehuizen, waaronder die van Utrecht, de vredesvlag.
Foto Jan Schaake

De productietijd van dit vredesmagazine stond in het teken van de verkiezing van Barack Obama tot president van de Verenigde Staten. Een belofte van 'change' voor de toekomst die er nog wat op moet wachten om ingelost te worden. Wat men er ook van denke, we kunnen in elk geval opleven bij het vooruitzicht dat we verlost zijn van het regime Bush II, dat zoveel ellende en onvrede over de wereld heeft gebracht. Hans Feddema besteedt in zijn artikel aandacht aan de komst van Obama.

Dit is een bijzonder nummer van VredesMagazine, omdat het het eerste reguliere nummer is. De aan het project VredesMagazine deelnemende organisaties hebben besloten om het experimentele eerste jaar om te zetten in een permanente samenwerking in de vorm van de vereniging VredesMedia die voortaan onder meer VredesMagazine gaat uitgeven.

Het is dan ook met heel veel plezier dat wij in dit eerste nummer van de nieuwe jaargang een interview publiceren met Nico Faber. Nico mag met recht de voortrekker van het project VredesMagazine worden genoemd. Zonder zijn doorzettingsvermogen – ook na eerdere vastgelopen pogingen – was dit blad er niet gekomen. Helaas staat zijn gezondheid de laatste tijd slechts toe dat hij zijn regisserende rol vanuit coulissen speelt. We wensen hem veel beterschap.

In dit nummer ook een artikel van Dick Schaap ter gelegenheid van het begin van de 2^e politionele actie van het Nederlandse leger in Indonesië. De actualiteit rond het bloedbad van Rawagede – een Nederlandse oorlogsmisdad – heeft ons weer eens geconfronteerd met deze duistere periode in ons eigen verleden en de keerzijde daarvan – de "grootste militaire ongehoorzaamheid uit de Nederlandse geschiedenis".

Het dossier in dit nummer is gemaakt ter gelegenheid van het zestigjarig bestaan van de NAVO. Dit zal komende maand april in Straatsburg met veel militair vertoon, geparadeer en taptoe gevierd moeten worden. Vredesbewegingen uit Frankrijk zelf, maar ook uit België, Nederland, Duitsland, Zweden Engeland, Spanje, Turkije en Griekenland hebben al aangekondigd dat ze deze gelegenheid zullen aangrijpen om massaal in Straatsburg te komen demonstreren tegen het militarisme dat zich voor deze gelegenheid zelfs lijkt meester te maken van het Europese parlement.

Ten slotte willen we wijzen op het interview met een activiste van het Women Peacemakers Program en het begin van een cyclus van drie artikelen over angst, macht en geweld. En daarnaast veel gebruikelijke ingrediënten van VredesMagazine.

Laten we hopen dat in 2009 de ommekeer naar een vreedzame wereld zich aankondigt.

VredesMagazine 1^e kwartaal 2009

Uitgave van de vereniging VredesMedia waarin samenwerken:
Haags Vredesplatform (HVP), Humanistisch Vredesberaad (HVB), Vereniging Pais, Samenwerkingsverband Stop de Wapenwedloop, Antimilitaristies Onderzoekskolлекief VD AMOK, Women's International League for Peace and Freedom (WILPF) afdeling Nederland
In Vredesmagazine zijn de tijdschriften Kernwapens Weg!, VD AMOK en de dikke nummers van Vredeskoerier 't Kan Anders opgegaan. De dunne nummers van Vredeskoerier 't Kan Anders blijven 4x per jaar verschijnen.

Redactie

Jan Bervoets, Hans Feddema, Kees Kalkman, Klaas Meijer, Anke Polak, Jan Schaake, Guido Schokker, Barbara Smedema, Egbert Wever

Redactieadres

Obrechtstraat 43 3572 EC Utrecht tel. 030 8901341
e-post info@vredesmagazine.nl
Artikelen naar redactie@vredesmagazine.nl
Kopijsluiting volgend nummer: 1 maart 2009

Aan dit nummer werkte naast de auteurs mee
David-Jan Donner, Leontine Smedema, Wendela de Vries

De auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van een geplaatst stuk

Fotoredactie

Hans Bouton, Anne Vaillant

Medewerkende fotografen en illustratoren

Jan Akkerman / collectie Museum voor Vrede en Geweldloosheid, Arkadij Babtsjenko, Henk Blom, Joop Blom, Hans Bouton, Hans van Iterson, Len Munnik, Boyd Noorda, Peleia, Jan Schaake, Anne Vaillant, H.A.Wilmar / collectie NIMH

Vormgeving

René Oudshoorn

Drukker

Drukkerij Mezclado, Tilburg

Abonnementen

Interesse of aanmelding voor een abonnement op Vredesmagazine kan kenbaar gemaakt worden bij de redactie van Vredesmagazine of bij een deelnemende organisatie.

Een jaarabonnement op VredesMagazine (4 nummers) kost 10 euro. U kunt een abonnement nemen via info@vredesmedia.nl of 015 7850137

Giften

Bedragen die abonnees overmaken boven het verschuldigde abonnementsgeld worden beschouwd als gift voor het werk van de in VredesMagazine samenwerkende organisaties.

Contact VredesMedia

Vlamingsstraat 82, 2611 LA Delft, 015 7850137
info@vredesmedia.nl, www.vredesmedia.nl

ISSN 1876-0724

Voorpagina: Oprukkende Nederlandse troepen in een Oost-javaanse kampong even voor de eerste politionele actie (1947). Foto H.A.Wilmar / collectie Nederlands Instituut voor Militaire Historie

4	Geweld lost geen problemen op, maar verschuift ze Interview met Nico Faber – 60 jaar actief in de vredesbeweging Barbara Smedema
6	Nederland nog steeds aan de verkeerde kant van de geschiedenis Zestig jaar geleden begon de tweede politionele actie Dick Schaap
8	De internationale uitdaging van Barack Obama Obama gaf Amerikanen en met name jongeren weer zelfvertrouwen en kracht Hans Feddema
9	Pacifisme voor beginners Wat u altijd al had willen weten over de vredesbeweging Pais geeft antwoord op de vraag of aanvaarden van oorlogsgeweld niet tot de compromissen hoort die we in het leven moeten sluiten
10	You can change the world, step by step Een gesprek met José de Vries van Women Peacemakers Program Sigrid Hutter
12	Dossier: 60 jaar NAVO Kees Kalkman, Karel Koster, Kees van der Pijl, Georges Spriet
18	Fotopagina's Boyd Noorda Boyd is van jongs af aan fotograaf en activist. Sinds 1980 runt hij Socia Media
26	Angst en macht Dit is het eerste deel van een drieluik over angst, geweld en vrede John Zant
30	Erelijst gevangenen voor de vrede 2008 van de WRI
	En verder:
	28 Column Hans Feddema
	29 Ingezonden brief
	31 Overzicht bij Vredesmagazine aangesloten organisaties
	32 Springstof, Frank Slijper
	33 Korte berichten, Jan Bervoets, Chris Geerse
	35 Actuele foto's
	35 Signaleringsen, Jan Bervoets
	36 Vredeslied van Jos Linnebank

Geweld lost geen problemen op,

Nico Faber. Foto Joop Blom

In 2009 is Nico Faber 60 jaar actief in de vredesbeweging. Voor het Leids Vredesoverleg reden om hem voor te dragen voor een lintje. Nico begon zijn vredesactiviteiten toen hij nog op de MULO zat. Hij demonstreerde tegen de troepentransporten naar Nederlands-Indië. Binnen de vredesbeweging ontwikkelde hij zich tot organisator, een rol die hem beter lag dan demonstreren

Nico groeide op in Amsterdam Noord, in Tuindorp-Oostzaan, hij was de negende in een gezin van elf kinderen.

"In zo'n groot gezin moest je vechten voor je bestaan. Mijn vader was schilder en hij was 's winters vaak werkeloos. Dan kregen we steun, met elf kinderen was dat best veel. Mijn moeder haalde het geld op, want mijn vader is 2 ½ jaar alcoholist geweest. Hij werd in het café uitbetaald, dat was in die tijd heel gewoon. Toen ik dertien was, stierf hij aan longkanker."

Zijn ouders waren lid van de SDAP, maar waren niet actief. Wel hadden ze in 1919 voor de hongerstakingen totaalweigeraar Herman Groenendaal gedemonstreerd. Nico begreep er dan ook niks van toen zijn moeder hem in 1954 bijna het huis uitzette omdat hij wilde dienstweigeren.

Je was zeven toen de Tweede Wereldoorlog uitbrak. Wat betekende dat voor jou?

"We mochten veel niet meer, zoals kamperen. Toen gingen we elke zondag lopen, totdat mijn vader en twee oudste broers naar Duitsland moesten voor de Arbeitseinsatz. Mijn vader heeft zich na een half jaar ziek gemeld en mijn oudste broer dook onder. Soms waren er razzia's, dan werd Tuindorp omsingeld. Ik bracht mijn broer dan weg via de sluipweggetjes. Ik vond dat wel eng en er is wel eens op me geschoten. Ik was toen 12 en ik begreep het niet, hoe kun je nou op een kind schieten?"

Heeft de oorlog invloed gehad op hoe je later bent gaan denken?

"Ik heb altijd een sterk rechtvaardigheidsgevoel gehad. Ik vroeg altijd: waarom? Dat rechtvaardigheidsgevoel groeide verder na de oorlog. Het begon na de bevrijding. Meisjes die iets met Duitse soldaten hadden gehad, werden kaalgeschoren door mensen die zich nooit tegen de Duitsers hadden verzet. Die reageerden zich massaal af, ik vond dat onbegrijpelijk."

Vlak na de oorlog was het niet de tijd voor kritische vragen, alle lof was voor de bevrijders.

"Ik begon na verloop van tijd de *Vlam* te lezen, een links blad. Daarin werden vragen gesteld, zoals: waarom zijn de concentratiekampen niet bevrijd; waarom

landden de geallieerden eerst in Afrika en pas twee jaar later in Frankrijk? Ik kreeg twijfels en toen kwam Nederlands-Indië..."

Je raakte betrokken bij acties tegen de oorlog.

"Ik zat op de MULO. Met een aantal schoolkinderen klonnen we bovenop het Centraal Station in Amsterdam om te demonstreren tegen de oorlog in Indië. We hadden een groot spandoek met daarop de leus MERDEKA, dat betekende *vrijheid*. Mijn broer was wasbaas op de zogenaamde fonteinboten (schepen van de Holland-Afrika lijn), die werden gebruikt voor troepentransporten. Via hem wist ik wanneer ze over het IJ voeren."

Je voelde je niet lekker bij die eerste demonstratie, waarom ben je het toch zo lang blijven doen?

"Dat gevoel dat ik me niet lekker voelde, heb ik lang gehad. Bij die eerste demonstratie was ik bang dat ik van het dak zou vallen, het dak liep een beetje schuin. Later, als ik gearresteerd was en op het politiebureau zat, kreeg ik datzelfde gevoel als toen op het dak. Maar je doet het omdat het moet. Je draagt een minderheidsstandpunt uit, dus dan moet je het uitschreeuwen."

In 1949 besloot je samen met een vriend te gaan dienstweigeren. Waarom?

"Het leger bracht geen oplossingen. Mijn lijfspreuk was: 'Geweld lost niks op, het verschuift alleen maar'. Op school zag ik mensen vechten en de sterkste won, maar betekent dat ook dat diegene gelijk heeft? Nee dus. Het leger is een politiek instrument in handen van een kleine groep die er belangen bij heeft, maar de tol wordt betaald door de mensen die het moeten uitvoeren."

Nico werd in 1951 erkend als gewetensbezwaarde en moest naar Drenthe om heide te ontginnen. Maar hij kwam er makkelijk vanaf. Te makkelijk vond hij zelf. Er was een afwijking in zijn wervelkolom geconstateerd en in 1952 werd hij afgekeurd.

Hij maakte het goed door aan vredesdemonstraties mee te doen: tegen de aanmeldbureaus voor Bescherming Burgerbevolking, de koloniale oorlog in

maar verschuift ze

Indië, de militaire parades op Koninginnedag en de oorlog in Vietnam. In 1953 richtte hij de antimilitaristische werkgroep Tuindorp-Oostzaan op. Nico organiseerde film- en forumavonden en colporteerde met Vredesactie.

"Van de opbrengst mochten we 20% zelf houden. We verkochten 40 of 50 blaadjes op één avond en daarvan betaalden we de folders die we uitdeelden op Koninginnedag tegen de militaire parades."

Er werd hard opgetreden door de politie. Ondanks een vergunning om te demonstreren, werden jullie toch gearresteerd.

"We waren volkomen rechteloos. Op een keer werden we in bussen geladen en zonder geld op zak in IJmuiden gedropt. Dat doet een beetje aan de oorlog denken. We werden veroordeeld tot boetes van 15 of 25 euro. Totdat een advocaat, Hein van Wijk, zich ermee bemoeide. 'Dat leer ik ze wel af,' zei hij. We hebben toen nog twee keer een symbolische boete gehad van één gulden en daarna niet meer."

Werd je fanatieker doordat de politie jullie zo behandelde?

"Mensen haakten af vanwege het geweld. Een kleine groep ging door en richtte Moker op. Ik heb er een half jaar bij gezeten, maar ik ben afgehaakt vanwege het geweld."

Wat voor geweld bedoel je?

"Het blokkeren van aanmeldcentra, leuzen schilderen, vastketenen aan brugleuningen. Dat hadden we afgekeken van groepen in Amerika en Engeland. Voor mij was het de ommekeer. Je overtuigt de ander niet, maar je blokkeert. Precies om

die reden wilde ik het leger niet in. Ik ben in 1954 gestopt en ging maatschappelijk werk studeren."

Nico werkte bij het jeugdwerk in Utrecht, Amsterdam en Enschede. In Utrecht werd hij redacteur en bestuurslid van Vredesactie. In 1976 werd hij docent in Leiden voor Maatschappijleer en Methodiek van het Sociaal werk. Hij kwam in het bestuur van 't Kan Anders en van Pais.

"Vanuit Pais rolde ik van de ene situatie in de andere. Toen zaten er nog andere mensen bij die iets organiseren konden. Maar als het om grote dingen ging, dan was het: 'kan jij er niet heen?' Dat vond ik ook leuk. Bij de demonstraties tegen de kruisraketten hadden we het erover of er 200 of 300.000 mensen zouden komen. (Het werden er 400.000 tot 550.000, red.) Het was geweldig veel werk om te zorgen dat het allemaal goed verliep."

Je bent iemand die de kar trekt en die mensen mee weet te krijgen.

"Het kost geen energie omdat ik het leuk vind. In mijn werk was dat ook zo."

Maar jouw initiatief blijkt soms onmisbaar.

"Ja, dat vind ik heel vervelend. Vijftig jaar na de dood van Gandhi, in 1998, organiseerden we in Leiden de Gandhi-herdenking. Ik krijg heel makkelijk mensen bij elkaar; dat Gandhi-comité heb ik in één weekend bij elkaar gebeld. We zouden het weer organiseren, maar ik werd ziek en toen ging het niet door."

Vind je dat erg?

"Ik kan er wel wakker van liggen, als er niemand anders is, die de kar trekt. Maar

ik heb nooit alleen voor de vredesbeweging gewerkt. Ik heb andere dingen nodig. Ik vind de vredesbeweging heel belangrijk, ze mogen me altijd vragen, maar ik kan ook goed zonder."

Je bent behoorlijk kritisch over vredesgroepen. Er gebeurt te weinig en mensen doen niet wat ze zeggen. Gaat het in de vakbeweging, of bij vluchtelingenwerk waar je ook werkte, anders?

"Ja, ik weet niet waarom. We missen een groep mensen van tussen de 25 en 55, een middenkader. Nu zitten er mensen in de vredesorganisaties die blijven omdat er geen vervanging is, ze vergaderen, maar verder doen ze niets meer. Als het zo doorgaat dan doet de laatste het licht uit."

Hoe kan het anders?

"Er zou een vredesjeugdbeweging opgericht moeten worden. Hóe dat weet ik niet. Je hoeft jongeren niets te vertellen, dat moeten ze zelf doen. Toen de dienstplicht werd afgeschaft, was er een kans, je had de jongeren kunnen registreren die niet in dienst zouden gaan, dan had je een basisgroep gehad."

Zegt u dat de oude klik moet opstappen?

"Ja... nee, het is goed dat ze de organisatie in stand houden, maar het is niet voldoende. Je zou een soort FNV moeten maken, zodat de potentie blijft. Een gezamenlijk bureau met beroepskrachten, het is vloeken in de kerk, maar dat is gewoon de tijd."

Interview: Barbara Smedema

Amsterdam CS beklad als protest tegen de uitzending van militairen(1947).

Nederland nog steeds aan de verkeerde kant van de geschiedenis

Zestig jaar geleden werd Nederland door de Veiligheidsraad van de VN tot de orde geroepen. De verovering van Djokjakarta door de Nederlandse parachutisten tijdens de 2^e Politionele Actie op 19 december 1948 had zich tegen ons land gekeerd. De Raad eiste terugtrekking van de Nederlandse troepen uit Djokja en onmiddellijke vrijlating van Sukarno en zijn ministers. In 2005 verklaarde Minister Bot van Buitenlandse Zaken bij zijn spijtbetuiging voor de politionele acties tijdens de 60^e herdenking van het uitroepen van de Indonesische onafhankelijkheid in Jakarta, dat Nederland door die acties in 1947 en 1948 aan de verkeerde kant van de geschiedenis was komen te staan.

Dat Nederland daar nog stond bleek ook na deze spijtbetuiging uit de botte afwijzing van het pleidooi van het Kamerlid Bakker (D66) voor eerherstel van de Indië-weigeraars. En dat Nederland daar is blijven staan, bewijst het weigeren van genoegdoening aan weduwen voor het executeren op 9 december 1947 door Nederlandse troepen op West-Java van vrijwel de hele mannelijke bevolking van Rawagede, thans Balongsari geheten. Terugziend op mijn periode als dienstplichtig soldaat in Indonesië en als journalist deelgenoot van de ervaringen van talrijke Indië-veteranen, oww-ers (oorlogsvrijwilligers) en dienstplichtigen, en Indië-weigeraars kom ik tot de conclusie, dat de periode 1946-1949 als gevolg van koppigheid, bekrompenheid, verblindheid én afschuw van Sukarno van leidende Nederlandse politici tot één grote tragedie heeft geleid, die met een parlementaire enquête had moeten worden besloten.

Dr. H.J. van Mook als laatste Lt. Gouverneur-Generaal van Nederlands-Indië, was één van de weinige politici die wisten dat ook in de *Republik Indonesia* grote beslissingen 'Chefsache' waren. Nederlandse politici werkten liever samen met Sutan Sjahir, maar vergaten dat Sukarno in de *Republik Indonesia* aan de touwtjes trok. Als felle nationalist en slimme politicus had Sukarno de Japanse bezetting benut om de onafhankelijkheid van Indonesië te bevorderen. De Nederlanders hadden hem als één van de oprichters van de Indonesische Nationale Partij (NPI) in 1927 tot vier jaar gevangenisstraf veroordeeld.

Grootste militaire ongehoorzaamheid

Het Nederlandse leger liet bijna zesduizend doden achter in Indonesië. De Republieken verloren tijdens de gevechten naar schatting zelfs 100.000 tot 150.000 man. Geen honderd of tweehonderd, maar zesduizend dienstplichtigen keerden aan het begin van deze tragedie na het inschepingsverlof niet in de kazernes terug. Het was de grootste militaire ongehoorzaamheid uit de Nederlandse geschiedenis. Vooral militairen als de Amsterdammers Fred Bergfeld en Jan Maarssen, de IJmuidenaar Rinus Reker en

Cees van Bergen op het eiland Onrust.
Foto collectie familie Van Bergen.

vele anderen die principieel weigerden betrokken te worden bij de acties tegen de *Republik Indonesia*, wezen de stigmatisering als 'deserteur' als een zware belediging van de hand. Bergfeld was een verzetsman, de Zaandammer Cees van Bergen een onderduiker. Het waren geen angstige, laffe lieden die het vertikten naar Indië te gaan. Onder dwang werd een groot aantal weigeraars onder wie Van Bergen toch naar Indonesië verscheept. Op Onrust in de baai van Jakarta werden ze door beroepsmilitairen afgeknepen en ten slotte naar hun respectievelijke onderdelen teruggestuurd. Tot hun voorgangers behoorden in 1933 de muiters van het pantserschip 'De Zeven Provinciën'. Onrust werd dan ook het Nederlandse Duivelseiland genoemd.

Van Bergen had later vrede met zijn diensttijd in Indonesië. "Vooral in die verschrikkelijke Bersiap periode hebben we veel levens kunnen redden," zei hij. Reker gaf geen krimp. "Tegen de moffen had ik willen vechten," zei hij, "maar niet tegen de Indonesiërs. Die strijd gaat alleen om geld." Hij werd veroordeeld tot twee jaar en acht maanden gevangenisstraf. Maarssen werd met tweehonderd anderen in het holst van de nacht vanuit het barakkenkamp in Schoonhoven naar het troepenschip gesleept. Met dertig anderen slaagde hij erin zijn inscheping te verhinderen. "Ik werd veroordeeld tot drie jaar gevangenisstraf", vertelt hij. "Voor doodslag krijg je tegenwoordig minder."

Bergfeld dook onder in Amsterdam en hield dat zeven jaar vol. "Dat was een verschrikkelijke tijd." In 1952 hield

Aankomst van principiële dienstweigeraars op het busstation te Steenwijk om op transport te worden gesteld naar interneringskamp Vledder. Foto Jan Akkerman /collectie Museum voor Vrede en Geweldloosheid

hij het niet langer vol en meldde hij zich in Schoonhoven terug van verlof. Er ging heel wat door Bergfeld heen toen hij met een bijbeltje in een cel werd opgesloten. Het deed hem denken aan 1943, toen hij door de Duitsers werd opgesloten. Hij werd veroordeeld tot een half jaar gevangenisstraf en acht maanden nadienen. Hij moest dat half jaar als ex-concentratiekamp gevangene uitzitten in de gevangenis van Scheveningen.

Ongeveer 2.600 Indië-weigeraars werden in de periode 1946-1949 berecht en door de krijgsraad veroordeeld tot gevangenisstraffen van twee maanden tot vijf jaar. Van een begrijpelijke strafmaat was geen sprake, vertellen de thans nog levende weigeraars. In 1988 hielden ze in Dronten voor het eerst een reünie. "Er kwam vijfhonderd man opdagen," vertelt Maarssen. Er is daar gesproken over een vorm van eerherstel. Er was veel pers, maar er gebeurde niets. De spijtbetuiging van minister Bot bracht nieuwe hoop. Thans brengt alleen de reizende tentoonstelling *Indië-weigeraars* van de Stichting Museum voor Vrede en Geweldloosheid hun zaak nog onder de aandacht. "Wij hebben de afgelopen jaren heel wat brieven geschreven en acties gevoerd, maar je krijgt geen poot aan de grond," zegt Maarssen somber.

Toestand werd onhoudbaar

De 2^e Politionele Actie markeerde het begin van het einde van de Nederlandse heerschappij over 'Indië'. De Verenigde Staten vreesden dat Nederland met die

actie de communisten in de kaart speelden. Ze dreigden de Marshallhulp aan Nederland te staken als de troepen niet uit Djokja werden teruggeroepen. De actie werd ook militair een mislukking. De uit Djokja ontsnapte Republikeinse legerleiding ontketende een steeds dries-ter wordende guerrillaoorlog tegen onze militairen. De *Tentara Nasional Indonesia* (TNI), het ondergedoken Indonesische leger, deed op 1 maart 1949 zelfs een regelrechte aanval op Djokja. Het wist zes uur lang stand te houden in deze stad. De charismatische generaal Sudirman slaagde er ongemerkt in om eenheden van de Siliwangi Divisie in nachtelijke marsen over een afstand van bijna 500 km terug te brengen naar het gebied op West-Java, dat zij na het sluiten van het Renville-akkoord op 17 januari 1948 hadden verlaten.

De Nederlandse legerleiding werd gedwongen om de verheving van de guerrilla activiteiten te beantwoorden met een contraguerrilla door eenheden van het Korps Speciale Troepen en andere voor dit doel getrainde strijdgroepen. Hardhandige methodes kwamen in zwang om informatie los te wurmen over de posities van de in kampongs meestal als *orang tani* (boer) ondergedoken guerrilla's. De moordpartij in Rawagede speelde zich echter af tijdens de 1^e Politionele Actie. Op zoek naar een aanvoerder van Indonesische vrijheidsstrijders brachten Nederlandse troepen volgens Indonesië 431, maar volgens de in 1969 gepubliceerde *Excessennota* 150 mannen om het leven. De oud-ovw-er Maarten Schaafs-

ma, die later als vredesactivist en schrijver een grote rol speelde in de internationale vredesbeweging PAIS, is woedend, omdat Nederland deze zaak als verjaard beschouwt. "Die weduwen hebben recht op schadevergoeding en op een duidelijk erkenning dat hier sprake is van het begaan van een zware oorlogsmisdad. Oorlogsmisdaden verjaren niet!"

Steeds vaker moest de luchtmacht na de 2^e Politionele Actie eenheden ontzetten en konvooien beschermen. De verliezen aan beide kanten stegen. Van de 2.526 gesneuvelde Nederlandse militairen vielen er 1.162 in de eerste zeven maanden na de 2^e Politionele Actie. Gemiddeld waren dat er 166 per maand. Door ongevallen of ziekte waren op dat moment 2.225 militairen overleden. De Republikeinse strijdkrachten leden in die periode ook grote verliezen. Militair, politiek en economisch was de toestand voor Nederland in 1949 onhoudbaar geworden.

Groot was dan ook de ontgoocheling van de troepen, toen volgens de in mei 1949 tot stand gekomen Van Royen-Roem overeenkomst de soevereiniteit van Nederlands-Indië zonder overgangsperiode moest worden overgedragen aan Indonesië. Met lede ogen moesten zij aanzien dat Sukarno op 7 juli van dat jaar staande in een open auto triomfantelijk uit zijn gevangenschap op Banka in Djokja terugkeerde. Die ontgoocheling veranderde bijkans in verbijstering toen op 28 december 1949 om 11.40 uur 's morgens een met de Indonesische *Garuda* (een mythische vogel die dient als nationaal symbool) getooid voormalig KLM-toestel uit Djokja met Sukarno en zijn gevolg aan boord op Kemajoran landde. Op het vliegveld en op de weg naar Jakarta werd de stoet omstuwd door een steeds groter en dichter wordende juichende mensenmassa. Sommigen renden voor zijn auto uit, anderen vielen flauw en het ' *Hidup Bung Karno Merdeka-Leve Broeder Karno Vrijheid* ' was niet van de lucht...

Dick Schaap

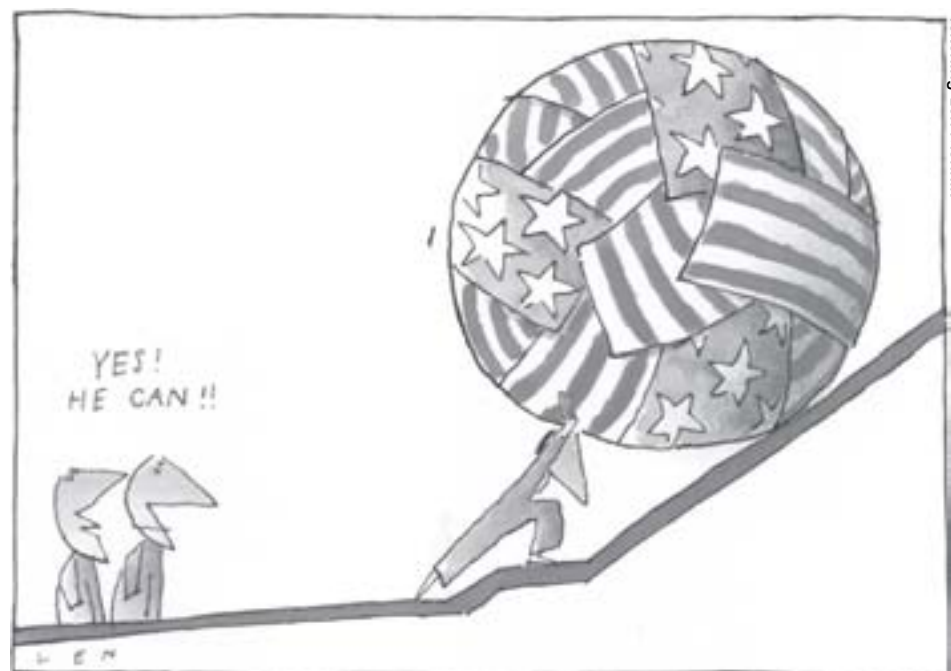
Dick Schaap publiceert onder meer in het maandblad voor veteranen, *Checkpoint* (www.veteraneninstituut.nl)

Wordt Afghanistan de vuurproef

Verschillende crises teisteren de wereld. Naast een dreigende recessie onder meer de klimaatcrisis en die van de haat en polarisatie tussen het Westen en de radicale islam. Barack Obama riep inzake de klimaatcrisis tijdens en na zijn verkiezingen op tot een flinke reductie van de CO₂-uitstoot en het nemen van een leidende rol van de VS in deze. Maar vooralsnog heeft hij zijn handen vol met de economische malaise en het formeren van een ministersploeg en het zich laten omringen met uitgelezen adviseurs.

Dat hij zijn verkiezingsbelofte om kamp Guantanamo Bay te sluiten medio november al herhaalde met het argument dat hij de VS hun 'morele status wil teruggeven', viel goed. Eveneens wekt het goede hoop, dat hij zich ontdoet van behoudende christelijke adviseurs en zich in plaats daarvan laat inspireren door onder meer de linkerwangachtige theoloog Jim Wallis. Met de keuze van sommige ministers en adviseurs, vaak bekende namen uit het Clintontijdperk, ligt dat anders. Een lichte teleurstelling is te bespeuren over Obama's handhaving van de huidige minister van defensie Robert Gates. Ook zijn er vragen over de keus voor generaal James Jones als nationaal veiligheidsadviseur.

In 1997 benoemde Bill Clinton ook een Republikein op defensie om niet meteen in een diepe polarisatie verstrikt te raken. Gates valt trouwens mee en Jones zit geheel op de lijn van Obama. Dat Obama de strategie van Clinton eveneens uitprobeert, is op zich wel begrijpelijk. Hij kiest in de huidige crises voor ervarenheid en gematigdheid. Zoals hij op bewonderenswaardige wijze jongeren bij politiek

tekening Len Munnik

betrok, zo lijkt hij nu ook de ervaring van oude rotten te willen benutten. Overigens zorgde druk van de jongeren, die hij aan zich bond, er al voor, dat hij de omstreden John Brennan als kandidaat om de CIA te leiden, snel liet vallen.

Meer een duif dan een havik

Obama gaf de Amerikanen en zeker jongeren weer zelfvertrouwen en kracht. Onder meer door de herhaalde uitspraak: 'Ik vraag jullie niet te geloven in mijn vermogen het land te veranderen. Ik vraag jullie te geloven in jullie vermogen dat te doen'. Prima. Maar hij beloofde ook verandering en daadkracht. Dat is de grote uitdaging waar hij nu voor staat, zeker internationaal.

Op het punt van de vrede toonde Obama zich herhaaldelijk meer een duif dan een havik. Bijvoorbeeld door zijn standpunt over de oorlog in Irak. Hij was er vanaf het begin tegen en pleitte tijdens de verkiezingen steeds voor een versneld terugtrekken der troepen. Geen havik bleek hij ook door zijn bereidheid met Iran het gesprek te willen aangaan zonder voorwaarden vooraf.

Inzake Afghanistan pleitte hij echter voor het sturen van meer Amerikaanse troepen, mede omdat deze door hun geringe aantal nu bij het minste of geringste aan het bombarderen slaan vanuit de lucht, wat veel burgerslachtoffers geeft. Met Robert Gates en ook met generaal

Petraeus zal hij op dit punt geen moeilijkheden krijgen. Het impliceert helaas wel voortzetting van de strijd tegen het terrorisme met militaire middelen. Er is, zei ik al, ook de crisis van de haat of de polarisatie in de wereld. Daarmee stuiten we op onze westerse arrogantie en bevoogding. Het is deze houding die naast de westerse (militaire) machtspolitiek tot op de dag van vandaag verzet oproept. Een ieder weet dat sinds *nine eleven* en beseft eveneens dat er haat (en een gevoel van onrecht) is tussen mensen, etnische groepen en religies: de voedingsbodem voor terrorisme. Nederland is er in directe zin bij betrokken niet alleen via symptomen van intolerantie in de eigen samenleving, maar ook via ons meedoen aan de oorlog in Afghanistan. Haat en terrorisme zijn geen vijanden, die je militair kunt verslaan. Toch proberen we dat steeds weer, zonder te beseffen dat je via deze weg de haat juist vergroot. Als je bewust bent van je eigen schaduwen – persoonlijk, maar ook collectief zoals we nu weerspiegeld zien in de crises – word je milder jegens andere mensen, krijg je meer mededogen met hen en ben je bereid tot dialoog. Als je het kwaad alleen bij de ander plaatst en daar al je aandacht en pijlen op richt, geef je dat kwaad juist meer energie.

Change met recht

We zien dat nu ook in Afghanistan. Daar lijkt de Taliban zo'n comeback te hebben

voor Obama?

gemaakt, dat Amerikaanse inlichtingendiensten in een uitgelekt rapport spreken van een bijna niet te stoppen 'neerwaartse spiraal'. De regering Karzai verliest sterk aan gezag en de onveiligheid neemt eerder toe dan af. Mark Carleton-Smith, de Britse brigadegeneraal in Afghanistan, zei onlangs dat de oorlog tegen de Taliban niet kan worden gewonnen. Dat niet alleen door de situatie in buurland Pakistan, maar vooral door de hernieuwde kracht van deze tegenspeler. Meer soldaten werkt evenmin, volgens Kai Ede, de hoogste vertegenwoordiger van de VN in Afghanistan. "Een militaire oplossing is er niet voor Afghanistan, alleen een politieke", zo stelt hij. (Volkskrant, 4-12-08). Dialoog met het gematigde deel van de Taliban, wat de Afghaanse regering Karzai al lange tijd bepleit, komt de laatste tijd dan ook meer en meer op als wens of als enige oplossing. "We moeten praten met terroristen", liet Ingrid Betancourt half oktober in een emotionele toespraak voor het Europese parlement weten. In het weekblad Time zei ook Barack Obama te willen onderzoeken "wat de mogelijkheden zijn voor onderhandelingen met de Taliban". Geeft deze uitspraak en trouwens zijn imago als bruggenbouwer hoop, dat er in de oorlog van de VS met het islamisme toch iets gaat veranderen? Het Westen en vooral de VS willen de wereld te veel beheersen, desnoods met geweld. Als we dat willen gaan verminderen en dialoog overwegen, ook met de Taliban, zou dat met recht een *change* zijn. Maar het is niet onmogelijk dat het eerst nog heel erg vechten gaat worden. In welk geval Afghanistan wel eens Obama's vuurproef zou kunnen worden.

De tegenstellingen voorbij

De wereld vraagt echter van Obama te werken aan een verzoening in tegenstellingen. Zoals die tussen Noord en Zuid, West en Oost, Israël en de Palestijnen, tussen rassen, religies, haves en have-nots, tussen tolerantie en intolerantie, hardheid en mildheid, tussen geweld en geweldloze kracht etc. Verzoening impliceert tevens eerlijk delen, ook van de macht, en een gerichtheid niet op scherpstijperij, maar op dialoog en samenwerking ook met grootmachten als Rusland – terecht boos over het raketschild in Tsjechoë en Polen – en China. En zeker ook met Iran. Onlangs stelde de Amerikaan Amitai Etzioni, dat "dit het goede moment voor vrede met Iran" is. Hij riep Bush op dat voor te bereiden, maar deze liet verstek gaan. "De Verlichting heeft helden nodig", meent de New Yorkse filosoof Susan Neiman terecht.

Heldendom? Er is in elk geval leiderschap voor nodig. Staat dat er nu aan te komen in de VS? Barack Obama is van nature een beheersbare en pragmatische verzoener die, om met Colin Powell te spreken, 'zijn hand uitstrekt over tegenstellingen heen'. Zijn komende installatie op 20 januari is historisch en een signaal van hoop. Het blijft uiteraard onzeker of hij straks samen met andere goedwillende krachten de haat en polarisatie in de wereld kan helpen ombuigen naar verzoening. Maar ik acht het niet uitgesloten, zij het niet op korte termijn.

Hans Feddema

Dr. Hans Feddema is antropoloog, voorzitter van de Beweging voor Geweldloze Kracht, lid van Pais en bestuurslid van de Linker Wang (platform voor linkse politiek en geloof binnen GroenLinks)

Wat u altijd al had willen weten over de vredesbeweging

Mensen die actief zijn in de vredesbeweging krijgen vaak te horen dat ze naïef zijn of onrealistisch. Dat wordt meestal gezegd zonder veel kennis van zaken. Het gaat meer om een clichébeeld dat zich in de publieke opinie heeft vastgezet.

Pais wil daar iets aan doen door kort en bondig te antwoorden op principiële vragen die vaak aan haar gesteld worden. In dit nummer gaat het om de vraag of je als oorlogstegenstander bereid moet zijn tot het sluiten van compromissen met mensen die oorlogsgeweld wel heilzaam vinden.

De antwoorden geven de – duidelijk pacifistische – mening van Pais weer, die niet noodzakelijk volledig gedeeld wordt door de andere organisaties die dit blad uitgeven.

Hoewel aan onze antwoorden uitgebreide bespreking ten grondslag ligt, blijven ze openstaan voor discussie. Uw mening wordt dus op prijs gesteld en graag ingewacht op het redactieadres.

Alle vragen en antwoorden zijn ook te vinden op: www.vredesbeweging.nl

Behoort het aanvaarden van oorlogsgeweld niet tot de vele compromissen die we in het leven moeten sluiten?

Antwoord van Pais:

Compromissen zijn vaak nodig en ook vaak gewenst. Ze getuigen van respect voor de mening van de ander en een bereidheid tot het relativeren van het eigen gelijk.

Toch ligt dat anders en gecompliceerder waar het gaat om het aanvaarden van oorlogsgeweld bij wijze van compromis. Het gaat dan immers om een compromis, meer een bondgenootschap eigenlijk, dat zich richt tegen een derde partij. Daarmee wil men geen compromis, daarmee wil men vechten. Oorlog impliceert de ontmenselijking van de tegenstander, die tot de gehate vijand wordt. Ieder respect voor de tegenstander verdwijnt. Compromissen zijn pas weer mogelijk na veel bloedvergieten.

Juist wie de bereidheid tot het sluiten van compromissen ziet als een ethisch beginsel moet erkennen dat oorlog er het tegendeel van is. Oorlog begint daar waar bereidheid tot genuanceerd denken, en dus de bereidheid tot het sluiten van compromissen, ontbreekt. Daarmee is oorlog de volledige nederlaag van ons ethisch denken.

You can change the world, step by step

Een gesprek met José de Vries van WPP (Women Peacemakers Program)

Ons gesprek heeft nogal wat obstakels te overwinnen zoals gestremd treinverkeer en een griepje, maar uiteindelijk zit ik met pen en papier tegenover José de Vries, Information Officer van het Women Peacemakers Program in het stationsrestaurant van Amsterdam Centraal Station en leg haar mijn vragen voor.

Hoe ben je verzeild geraakt bij WPP?

Tijdens mijn studie psychologie besloot ik stage te lopen bij Centrum '45, het expertisecentrum in Nederland voor de psychosociale behandeling van getraumatiseerde vluchtelingen en asielzoekers. Hier kwam ik van dichtbij in aanraking met de desastreuze gevolgen van oorlog en georganiseerd geweld tegen mensen. Na een tweede studie, internationale ontwikkelingsstudies, en na korte tijd in Kenia met vluchtelingen te hebben gewerkt, maakte een kennis me attent op het bestaan van de *International Fellowship of Reconciliation* (IFOR). Ik begon bij IFOR's Women Peacemakers Program (WPP), waar ik nu vijf dagen in de week werk. Het maakt duidelijk dat er wel degelijk jonge mensen actief zijn binnen de vredesbeweging.

Wat zijn de activiteiten van WPP?

Dat zijn er heel veel. Wie de website bezoekt kan zich daarvan overtuigen en de missie lezen:

"IFOR's Women Peacemakers Program believes that programs that specifically empower women peacemakers, and encourage women and girls to become involved in peace building and civil society building, are essential for development."

WPP is in 1997 ontstaan als programma van IFOR en zet zich in om vrouwelijke

vredesactivisten te ondersteunen en te versterken.

Een van de hoofdactiviteiten van WPP is het organiseren van training op het gebied van actieve geweldloosheid en gender, in de vorm van een tweejaarlijkse Training of Trainers-cyclus. Dit houdt in dat circa 15 vrouwelijke vredesactivisten van over de hele wereld uitgenodigd werden om naar Nederland te komen voor twee weken training. Na die training, gaan ze het geleerde in hun thuisland in de praktijk brengen en zelf training geven aan vrouwenactivisten (met behulp van een financiële bijdrage en een mentor van WPP). Na een jaar komen de activistes terug voor verdieping van hun vaardigheden en om ervaringen uit te wisselen. Sinds 2002 heeft er drie keer zo'n trainingscyclus plaatsgevonden in Nederland.

Sinds 2007 hebben de Regionale Kantoren in Afrika en Azië de activiteiten van WPP voor hun specifieke regio overgenomen. In 2007 en 2008 vonden twee Afrikaanse trainingen plaats. De deelnemers waren onder meer aangetrokken uit Eritrea, Soedan, Oeganda en Kenia. De training was opgezet om de deelnemers vooral praktische vaardigheden en instrumenten aan te reiken op het gebied van genderbewuste actieve geweldloosheid, training-begeleiding, fondswerving en het schrijven van subsidieaanvragen, en daarnaast ook leiderschapskwaliteiten. De training werd gezien als een forum om bij elkaar te komen en uiting te geven aan de zorgen en problemen van Afrikaanse vrouwen. Ze werden aangemoedigd om de krachten in zichzelf te vinden en te begrijpen, om daarmee een bijdrage te leveren aan het verbeteren van de wereld. Geweldloosheid begint in onszelf.

In de toekomst wil het Internationale Secretariaat in Alkmaar zich ook richten op gendertraining voor mannen, omdat gender over zowel vrouwen als mannen gaat en er geen vooruitgang kan plaats vinden als alleen "vrouwen weten hoe het moet". Daarnaast kan er meer aandacht komen

voor andere gebieden, zoals het Midden-Oosten, de Pacific en de Kaukasus.

Een andere activiteit van WPP is het versterken van de aandacht voor gender binnen de vredesbeweging. Hiertoe heeft WPP gendertraining gegeven aan leidinggevenden in de IFOR-afdelingen, -groepen en aangesloten organisaties (BGA's) in de regio's Azië, Afrika en Europa.

Verder nodigt WPP twee jonge vrouwelijke vredesactivistes uit om als stagiaires te werken op het Internationale Secretariaat of bij een van de Regionale Kantoren. De stagiaires krijgen de kans om kennis te maken met het werk van IFOR, maar ook om te netwerken met andere vredesorganisaties in de regio.

Het mooie van het werk van WPP is dat het zich richt op en dat er contacten zijn met vrouwen in het veld, aan de basis. Grassroot vrouwen dus. Via mijn werk bij WPP heb ik de kans om de wereld te informeren over wat deze vrouwen doen en wat zij bereiken – iets waar veel behoefte aan is. Nog steeds is er een groot gebrek aan documentatie van en aandacht voor de activiteiten van vrouwelijke vredesactivisten. De directe link met de vrouwen in het veld maakt de informatiestroom makkelijker. Ik denk bijvoorbeeld aan de Women's Coalition in Zimbabwe, waar WPP contacten mee heeft; deze directe link met de vrouwen in het veld gaf kort geleden de kans om direct het nieuws in de wereld te brengen dat meerdere vrouwen gearresteerd waren tijdens vreedzame protesten rond de besprekingen tussen Mugabe en Tsvangirai. Een snelle informatiestroom maakt het ook makkelijker om mensen tijdig te mobiliseren om actie te ondernemen of hun solidariteit te tonen.

Op de Internationale Dag van de Vrede op 21 september kwamen in Den Haag 26 vrouwen uit zes conflictgebieden (Balkan, Palestina en Israël, Afghanistan, Kashmir, Afrika en Darfur) bij elkaar onder het thema "Vrouwen creëren alternatieven voor

José de Vries op haar kantoor. Foto Joop Blom

gewapende conflicten” (gebaseerd op Resolutie 1325 van de VN-Veiligheidsraad). Deze conferentie was georganiseerd door de Nederlands Vrouwenraad en het Platform Vrouwen & Duurzame Vrede, WPP was hierbij betrokken. Op welke manier?

WPP begeleidde en ondersteunde hierbij de groep van de Balkanvrouwen. Eén van deze vrouwen (waarmee WPP al langer contact heeft) kwam met een duidelijke wens naar de conferentie: “Het zou zo goed zijn, als wij als vrouwen uit de Balkan hier iets met elkaar zouden kunnen doen, in plaats van ieder binnen haar eigen etnische groep”. Het leuke is, dat dit voornemen voor deze vrouwen tijdens de conferentie een gemeenschappelijk doel is geworden. Eén vrouw, die van tevoren aangaf zich alleen vrouw van Kosovo te voelen zei achteraf dat ze zich nu ook als een vrouw van de Balkan voelde. Juist datgene wat de uitgenodigde vrouwen wilden bereiken na de conferentie (namelijk het creëren van een Balkan identiteit en saamhorigheid tussen verschillende groepen) vond al plaats tijdens de conferentie. Dit geeft voor mij aan dat de conferentie een succesvolle bijeenkomst was

en ik ben er zeker van, dat al die uitgenodigde vrouwen thuis zullen doorgaan met hun zinvolle werk.

Op de website van IFOR's WPP kwam ik vele zinvolle tips tegen onder het tabblad “what you can do”. Het zou mooi zijn, als deze een veel breder publiek zouden bereiken dan degenen, die jullie website gericht bezoeken. Hoe zou dat kunnen?

WPP geeft elk jaar een informatiepakket uit ter voorbereiding van de Internationale Vrouwendag voor vrede en ontwapening op 24 mei, met veel goede ideeën rondom een bepaald thema. Dit wordt door veel mensen bestudeerd en gebruikt.

Maar ik vind het best een leuk idee om deze informatie nog veel meer te verspreiden. Ik zie dan een leuke poster voor me, hangend op diverse opvallende plekken. In ieder geval zijn er nu al plannen binnen WPP om de website te vernieuwen en nog toegankelijker te maken.

Hoe gaat het verder?

Het belangrijke van het werk van WPP is het contact met de vrouwen aan de ba-

sis, de grassroots vrouwen. Het werk wordt gedaan door de activisten en WPP ondersteunt door middel van training, netwerken en documentatie van de activiteiten. Daarom zie ik het ook als een belangrijke erkenning van onze activiteiten dat het Afrika-kantoor van WPP onlangs uit 454 gegadigden is uitgekozen om in aanmerking te komen voor het door minister Koenders ingestelde MDG3 Fonds. Hiermee hebben ze genoeg middelen om dit werk de komende drie jaar voort te zetten.

Ik heb er voorlopig nog enorm veel zin in. Afhankelijk van de beschikbare subsidie zal ik nog een hele tijd te vinden zijn op het kantoor in Alkmaar.

Maar eerst vertrek ik naar Iran voor vakantie.

Interview: Sigrid Hutter

<http://www.ifer.org/WPP>

De nieuwsbrieven zijn te downloaden onder:

http://www.ifer.org/WPP/wppmaterials_newsletters.html

NAVO – 60 jaar is wel genoeg!

foto Hans Bouton

De toekomst van de NAVO

Het einde van de NAVO-uitbreiding?

De NAVO en het raketterschild

Het transatlantische blok

Dit VD AMOK onderzoeksdossier is een gezamenlijke uitgave van VredesMagazine en de coalitie Stop de NAVO. Dit NAVO dossier wordt los verspreid en als katern van VredesMagazine.

De coalitie Stop de NAVO roept iedereen op om ter gelegenheid van de zestigste verjaardag van de NAVO in april 2009 naar Straatsburg te komen om te protesteren tegen de agressieve militaire en nucleaire politiek van de NAVO en kracht bij te zetten aan onze visie voor een rechtvaardige wereld zonder oorlog.

VredesMagazine, een kwartaalblad, heeft tot doel lezers te informeren op het gebied van oorlog en vrede. Er wordt aandacht besteed aan mondiale machtspolitiek en veiligheidspolitiek, maar ook aan alternatieven en het opbouwen van een (wereldwijde) vredescultuur. Vredesmagazine informeert, analyseert, stemt tot nadenken en schudt mensen wakker. Het laat ook alternatieven en positieve ontwikkelingen zien.

Stop de NAVO

Obrechtstraat 43
3572 EC Utrecht
tel.: 030-2714376
stopdeNAVO@hotmail.com
<http://stopdenavo.blogspot.com>

VredesMagazine

Obrechtstraat 43
3572 EC Utrecht
tel.: 030-8901341
info@vredesmagazine.nl
www.vredesmagazine.nl

Heeft de NAVO toekomst?

Wat was de essentie van de NAVO tijdens de Koude Oorlog? Het was de militaire organisatie van de Europese slagorde onder hegemonie van de VS, met de bedoeling te voorkomen dat een rivaliserende grootmacht (hetzij Duitsland of de Sovjet-Unie) zich meester zou kunnen maken van het hele Europese continent. De NAVO heeft daarnaast altijd een interne rol gehad, stabilisatie van de Europese zuidflank (Spanje, Portugal, Italië, Griekenland, Turkije), waar deels autoritaire dictaturen uit de periode voor de Tweede wereldoorlog overleefden, de verschillen tussen rijk en arm extreem waren en het onvermijdelijke kapitalistische moderniseringsproces leidde tot sociale onrust. NAVO-plannen zijn in Turkije en Griekenland gebruikt om staatsgrepen te plegen en in Spanje werd het NAVO-lidmaatschap aangeboden om de generaals te paaien met modernisering van het leger en ze zo te behoeden voor de verleiding de dictatuur met militaire middelen te handhaven.

In Portugal werd NAVO-materieel met atlantische goedkeuring zelfs gebruikt om koloniale oorlogen te voeren, niet omdat de VS enthousiast waren over koloniale oorlogen (zelf hanteerden ze een ander model om de wereld te overheersen), maar omdat men bang was dat het Portugese regime het niet zou redden als die oorlogen verloren gingen (een terechte angst, zoals in 1974 tijdens de Anjerrevolutie bleek). NAVO-infrastructuur zoals vliegvelden en computercentra, vooral in Duitsland, heeft verder in de periode van de Koude Oorlog en daarna een belangrijke rol gespeeld bij de ondersteuning van Amerikaanse oorlogen in het Midden-Oosten en Zuid-Oost-Azië (Vietnam).

Het zal duidelijk zijn dat, met uitzondering van het laatste punt, de rol van de NAVO na de val van de Berlijnse Muur verregaand was uitgehold. De oude Sovjetvijand was verdwenen, de stabiliserende rol in Zuid-Europa overgenomen door de Europese Unie die hiervoor vooral financiële en economische middelen inzette. Opheffing van de NAVO had wellicht voor de hand gelegen. Historisch gesproken is militaire samenwerking tussen de Westerse grootmachten namelijk niet

vanzelfsprekend. Als de bedreiging door een gezamenlijke vijand wegvalt, dreigen tegenstrijdige economische en geopolitieke tegenstellingen de overhand te krijgen.

Toch bleef de NAVO in de jaren negentig bestaan. Behalve bureaucratische inertie spelen hier twee factoren een rol. Ten eerste is voor de Amerikanen het militaire terrein, veel meer dan het economische, bij uitstek het speelveld waarop zij hun dominantie in het Westerse kamp kunnen laten gelden. De NAVO blijft het instrument om te voorkomen dat de Europeanen zelfstandig gaan optreden en hun eigen geopolitieke agenda volgen. Aan Europese kant speelden vooral onzekerheid in de nieuwe situatie en verdeeldheid een rol. Dat heeft met de positie van de belangrijkste militaire spelers aan Europese kant, Duitsland, Engeland en Frankrijk te maken. Deze hebben door hun geografische ligging verschillende geopolitieke belangen. Zo is voor Frankrijk het gebied rond de Middellandse Zee belangrijker, voor Duitsland Oost-Europa en ligt Engeland meer excentrisch ten opzichte van 'het continent'. Daarnaast is er door de verschillende geschiedenis van de landen ook onderscheid in politieke en militaire strategie.

Interventie in Joegoslavië

Twee projecten stonden garant voor het overleven van de NAVO in de jaren negentig. Ten eerste de uitbreiding naar het oosten, in eerste instantie naar Midden-Europa en de Baltische staten, een onderneming die te vergelijken is met de rol van de NAVO naar Zuid-Europa in de jaren zestig tot en met tachtig. Het doel was die landen te stabiliseren en permanent te binden in het atlantische kamp. Daarnaast de militaire interventie in de Balkan (1995 Bosnië, 1999 Kosovo) om een einde te maken aan de burgeroorlog die ontstond, nadat het westen opgehouden was de Joegoslavische staat te ondersteunen. Hoewel die interventie laat op gang kwam heeft ze het leven van de NAVO verlengd, omdat de Europese mogelijkheden tot de conclusie kwamen dat ze dit avontuur niet zonder de militaire macht van de VS konden aangaan. Voor de VS had de interventie het bijkomende voordeel dat ze in Kosovo een enorme militaire basis konden inrichten, gunstig gesitueerd voor operaties in de richting van het Midden-Oosten. In 1999, samenvallend met de Kosovo-oorlog, nam de NAVO een nieuw strategisch concept aan dat militaire operaties buiten het NAVO-gebied mogelijk maakte.

Na 2001 veranderde de situatie opnieuw ingrijpend. Hoewel de NAVO het beruchte artikel V van het NAVO-verdrag (bondgenootschappelijke hulp bij een vijandelijke aanval) in werking stelde, reageerden de VS hier niet op en sloegen in de oorlog tegen terrorisme en schurkenstaten een unilaterale, hegemonistische weg in van de 'coalitions of the willing'. De NAVO werd in de woorden van Peter van de Ham (Instituut Clingendael) een soort saloon waar de sheriff zijn helpers verzamelt om de klopjacht op de schurken te organiseren. Daarmee dreigde de NAVO opnieuw weg te zakken in betekenisloosheid. De onderlinge meningsverschillen, onder meer over de relatie met de inmiddels minimaal op poten gezette Europese defensiepolitiek liepen op. In de VS gingen de ideeën in de richting van een rolverdeling: coalitions of the willing om je in te vechten bij een schurkenstaat of een mislukte staat en vervolgens een bezet-

tingsmacht van de NAVO (eufemistisch stabilisatiemacht geheten) om te consolideren terwijl de VS en consorten de volgende schurkenstaat aanpakken. Maar in Irak liep het al mis. Frankrijk en Duitsland zagen (naar later bleek om goede redenen) helemaal niets in dit avontuur en omdat de oorlog vastliep kwam het al helemaal niet tot een NAVO-bezetting, de rol van de NAVO in Irak is er wel, maar blijft uiterst beperkt tot officiersopleidingen voor het Iraakse leger.

Omsingeling van Rusland

Daarnaast ging de uitbreiding van de NAVO richting oosten steeds verder. De opname van de oostelijke Balkanlanden had een logica die vooral de VS in de kaart speelde. Daar in te richten bases (zoals in Bulgarije) hebben een veel gunstiger ligging ten opzichte van strijdtoneelen in het Midden-Oosten, dan de tot dan toe gebruikte Duitse infrastructuur. Maar met de ambitie (van de kant van VS) om ook landen als Georgië en de Oekraïne, later wellicht zelfs Centraal-Aziatische landen, op te nemen in de NAVO veranderde het uitbreidingsproject van karakter en ging het onderdeel uitmaken van de omsingeling van Rusland die sinds 2001 steeds verder zijn beslag kreeg. Dat Rusland – aangesterkt door hoge energieprijzen – zat te zinnen op een tegenzet, kon je zeker na de Kosovaarse onafhankelijkheid zien aankomen en er is ook voor gewaarschuwd. De korte zomeroorlog van Georgië gaf Poetin en Medwedew de kans om de NAVO een flinke bloedneus te bezorgen. De uitbreiding van de NAVO begon nu juist een destabiliserende rol te spelen.

Verder diende Afghanistan zich aan voor de NAVO. Op het eerste gezicht leek het een ideale situatie voor het spel van de

verdeelde rollen. Met Operation Enduring Freedom hadden de VS de Taliban uit het zadel gelicht, met mandaat van de VN was er een stabilisatiemacht (ISAF) ingericht en de NAVO kon die nu overnemen. Maar toen de NAVO eenmaal in Kaboel zat ontwikkelde de situatie zich heel anders. De Taliban waren helemaal niet uitgeschakeld, maar met hun wapens ondergedoken en reorganiseerden zich in de woeste landen over de Pakistaanse grens, de bevolking bleek wars van vreemde overheersing, zeker toen die geen duidelijke economische resultaten opleverde en het gewapend verzet nam razendsnel in omvang toe. Voordat ze het wist was de NAVO in het zuiden en in toenemende mate in de rest van het land in een brute oorlog verwickeld.

De verdeeldheid binnen de NAVO groeit nu opnieuw, een aantal NAVO-landen vecht in het zuiden tegen de bierkaai van de Taliban, anderen (zoals Duitsland) beperken hun gevechtinzet, omdat ze vinden dat ze hiervoor niet zijn ingehuurd en daarvoor ook geen basis hebben in de eigen bevolking.

De uitkomst van de Afghaanse oorlog zal vrijwel zeker grote gevolgen hebben voor de NAVO. Als ze er niet in slaagt deze bevredigend af te wikkelen (een overwinning lijkt buiten bereik) is de toekomst zeer onzeker.

NAVO-verjaardag

In deze situatie viert de NAVO in en rond Straatsburg volgende jaar zijn 60^e verjaardag. Wat staat er op de agenda?

1. Oorspronkelijk was het de bedoeling een nieuw strategisch concept vast te stellen. Dat zou vermoedelijk (want het speelt zich niet in de openbaarheid af) vooral de bedoeling hebben de NAVO vast te leggen op een nieuwe wereldwijde rol in samenwerking met andere (vooral Aziatische) VS-partners zoals Australië, Japan en Zuid-Korea. Verder het vastleggen van onder meer grondstoffenoorlogen als nieuwe taak van de NAVO op basis van de zelfverdedigingsclausule van artikel V. Mogelijk dat een door een vijftal topgeneraals begin dit jaar gepubliceerd rapport enig licht werpt op de inhoud van het nieuwe strategische concept. Zij bepleiten hierin onder meer preventieve inzet van kernwapens, vooral in geval van proliferatie van massavernietigingswapens (lees: Iran), het vormen van een directoraat van NAVO-

toeleiders om snel in te kunnen grijpen bij crises, versoepeling van de procedures bij NAVO-operaties door, behalve op het hoogste niveau, de regel van unanimiteit bij de besluitvorming te laten vallen, het meebetalen – maar niet meebeslissen – van landen voor operaties waaraan ze zelf niet deelnemen en afschaffing van nationale beperkingen bij NAVO-operaties en ten slotte de mogelijkheid voor de NAVO om gebruik te gaan maken van de civiele middelen van de EU. Of een dergelijk ingrijpend plan in Straatsburg nog op de agenda zal staan is momenteel onduidelijk. Er zijn berichten over ernstige meningsverschillen binnenskamers en voor de nieuwe Amerikaanse president is het ook nog wat vroeg om knopen door te hakken bij gebrek aan consensus.

2. Als besluiten over het lidmaatschap van Georgië en de Oekraïne niet tijdens de NAVO-bijeenkomst in december worden afgekaart zullen ze ook in Straatsburg weer op de agenda staan.

3. Volledige terugkeer van Frankrijk in de militaire organisatie in ruil voor een paar hoge commando's van de Fransen blijft het streven van president Sarkozy.

4. Besluitvorming over de plannen voor een Europees raketschild in aanvulling op het Amerikaanse. Hierover bestaat een geheime haalbaarheidstudie van de Europese militaire industrie. Volgens een rapport van de Duitse stichting Wissenschaft und Politik zou een dergelijk systeem tot 40 miljard euro kunnen gaan kosten.

Er is dus alle reden om in april naar Straatsburg te gaan om daar te protesteren tegen het verjaarsfeest van de NAVO.

Kees Kalkman

Deze tekst is uitgesproken op een openbare avond van de Internationale Socialisten in Amsterdam op 1 november 2008

Internationale oproep tot actie tijdens de viering van 60 jaar NAVO in Straatsburg

Stop de oorlog! Stop de NAVO!

Komend voorjaar bestaat de NAVO 60 jaar. Dat zal begin april 2009 gevierd worden met een NAVO-top in Straatsburg, waar onder andere een nieuwe NAVO-strategie zal worden vastgesteld. Begin oktober kwamen in Stuttgart vredesactivisten uit heel Europa, 100 afgevaardigden uit 16 landen, vooral uit Frankrijk en Duitsland, bij elkaar om protesten tegen deze NAVO-top voor te bereiden. Aanwezig waren o.a. vertegenwoordigers van VD-AMOK en de War Resisters International (waarbij Pais is aangesloten). Er werd een verklaring opgesteld waarvan de tekst onderstaand volgt.

Ter gelegenheid van de zestigste verjaardag van de NAVO roepen wij iedereen op om in april 2009 naar Straatsburg te komen om te protesteren tegen de agressieve militaire en nucleaire politiek van de NAVO en kracht bij te zetten aan onze visie voor een rechtvaardige wereld zonder oorlog.

De NAVO wordt steeds meer een obstakel op de weg naar wereldvrede. Sinds het einde van de Koude Oorlog heeft de NAVO zich in een nieuw jasje gestoken als instrument voor militair optreden van de "internationale gemeenschap", inclusief het promoten van de zogenaamde "oorlog tegen het terrorisme". In werkelijkheid is de NAVO een vehikel voor door de VS geleide machtspolitiek, met militaire bases in alle werelddelen, met voorbijgaan van de Verenigde Naties en het internationaal rechtstelsel, waarbij de militarisering steeds verder wordt opgevoerd en de uitgaven voor bewapening volkomen uit de hand lopen – de militaire uitgaven van de NAVO-landen bedragen nu 75% van de militaire uitgaven van de hele wereld. Bij deze expansionistische agenda die sinds 1991 uitgevoerd wordt en bedoeld is om strategische belangen en de jacht op grondstoffen te dienen, heeft de NAVO onder het mom van de zogenaamde "humanitaire oorlogsvoering" oorlog gevoerd in de Balkan en voert zij al zeven jaar lang een wrede oorlog in Afghanistan, waar de situatie op tragische wijze steeds verder escaleert en de oorlog zich nu uitbreidt naar Pakistan. In Europa zorgt de NAVO voor het oplopen van de spanning en voedt de bewapeningswedloop door het opstellen van

een zogenaamde "raketverdediging", een enorm kernwapenarsenaal en een politiek om als eerste kernwapens in te zetten. Daarbij is de politiek van de EU steeds meer verbonden met de NAVO. De voortdurende en potentieel nog verdergaande uitbreiding van de NAVO naar Oost-Europa en daarbuiten, en de operaties "buiten het NAVO-gebied" maken de wereld steeds gevaarlijker. Het conflict in de Kaukasus is een duidelijke aanwijzing voor de toenemende risico's. Elk verder opschuiven van de grens van het NAVO-gebied betekent een toename van de kans op oorlog, met inbegrip van het gebruik van kernwapens.

Om onze visie voor een vreedzame wereld te verwezenlijken, verwerpen we militaire antwoorden op wereldwijde en regionale crises – een militaire aanpak is onderdeel van het probleem en niet van de oplossing. We weigeren te leven onder dreiging van de terreur van kernwapens en verwerpen een nieuwe wapenwedloop. We moeten de militaire uitgaven verminderen en in plaats daarvan meer middelen inzetten voor menselijke behoeften. We moeten alle buitenlandse

militaire bases sluiten. We verzetten ons tegen alle militaire structuren die worden gebruikt voor militaire interventie. We moeten de betrekkingen tussen de volkeren democratiseren, demilitariseren en nieuwe vormen van vreedzame samenwerking tot stand brengen om te bouwen aan een veiliger en rechtvaardiger wereld.

We roepen iedereen op om dit appèl te verspreiden in eigen kring en in de bewegingen, om naar Straatsburg te komen en deze visie tot werkelijkheid te maken. Een vreedzame wereld is mogelijk!

Stop de oorlog! Stop de NAVO!

In het kader van het anti-NAVO protest zullen de volgende activiteiten plaatsvinden: een demonstratie op zaterdag 4 april, een internationale conferentie van donderdag 2 april tot zondag 5 april, directe actie en burgerlijke ongehoorzaamheid, en een internationaal verzetskamp van woensdag 1 april tot zondag 5 april.

Voor bijzonderheden zie:

<http://stopdenavo.blogspot.com/>

Protest tegen vlootdagen 6 april 1992 foto Hans Bouton

Een streep in het zand

Het einde van de NAVO-uitbreiding?

In strijd met alle afspraken die in 1989-'90 werden gemaakt is de NAVO de afgelopen twee decennia fors opgerukt in oostelijke richting. Minister van Buitenlandse Zaken James Baker beloofde president Gorbatsjov in februari 1990 dat als de VS in een herenigd Duitsland present zou blijven in het kader van de NAVO, er "geen uitbreiding van de jurisdictie van de NAVO naar het oosten zou plaatsvinden" ("not one inch"). In het Weekend Magazine van de Financial Times van 11 oktober jl. werden drie Amerikaanse bronnen en een hele reeks Sovjetdiplomaten aangehaald die deze toezegging bevestigden

Haags Vredes Platform (HVP)
organiseert:

Vrijdag 6 februari 20.00

Lezing van Kees van der Pijl in:

De Regenvalk
Weimarstraat 69 2563 GR
Den Haag.

De Regenvalk bevindt zich op het
Regentesseplein, hoek Weimarstraat
Regentesseleen.

Zuid-Ossetië foto Arkadij Babtsjenko

Wie vandaag de dag kritiek heeft op de Russische politiek (en daar is zeker reden voor), doet er goed aan dit in gedachten te houden. Terwijl de Sovjet-Unie uiteen viel, begon de NAVO aan een opmars die de organisatie tot aan de grenzen van het eigenlijke Rusland heeft gebracht, van de Oostzee tot de Zwarte Zee. In Afghanistan is de organisatie bezig een oorlog te verliezen en de regio verder te ontwrichten. Daarnaast willen de VS en Groot-Britannië ook Oekraïne en Georgië binnen de NAVO halen. Dit heeft zowel te maken met energiepolitiek als met zorg over het voortbestaan van de organisatie (en daarmee de Amerikaanse presentie in Europa); ook de binnenlandse politiek in de VS speelde een rol. Al in de aanloop naar de Congresverkiezingen van 1994 besloot Clinton om niet langer op Jeltsin en Rusland te wedden, maar de voormalige Sovjetrepublieken aan de Russische zuidgrens te gaan steunen. De Congresverkiezingen liepen op een reusachtige nederlaag voor de Democraten uit, maar Clinton's eigen kansen op herverkiezing verbeterden snel, doordat niet alleen de oliemaatschappijen zijn kant kozen, maar ook de defensiesector.

De oliemaatschappijen reageerden zo positief op de koerswijziging vanwege de Bakoe-Tbilisi-Ceyhan pijplijn, die olie uit de Kaspische Zee naar de Turkse Middellandse-Zee-kust moest voeren (inmiddels in gebruik genomen). Het alternatief, de pijplijn via Tsjetsjenië, was minder aantrekkelijk, maar gaf Rusland tevens een (nu ongewenst geachte) machtspositie.

NAVO-bombardementen

De defensie- en daarvan vooral de vliegtuigindustrie was na het einde van de Koude Oorlog gedwongen tot onderlinge fusies. Wallstreet speelde daarbij de rol van makelaar. De nieuwe combinaties hielden daar grote schulden aan over en keken uit naar nieuwe markten, vooral in het voormalige Sovjetblok (de voorzitter van het Amerikaanse comité voor NAVO-uitbreiding was een topman van Lockheed-Martin). Een belangrijke troef hierbij was dat een van de bankiers in de regering Clinton, Richard Holbrooke, belast was met de Joegoslavië-portefeuille op het State Department. De NAVO-bombardementen op Servisch-Bosnische posities in 1995 en de luchtoorlog tegen Ser-

vië over Kosovo moeten in dit licht worden gezien. Op het jubileumcongres van de NAVO in Washington in april 1999 werd een nieuwe interventiestrategie afgesproken en de stootrichting daarvan was duidelijk. Naast de nieuwe NAVO-lidstaten uit het voormalige Warschaupact waren in Washington ook Georgië, Oekraïne, Azerbeidzjan en Moldavië aanwezig als leden van het NAVO-filiaal GUAM, waarvan ook korte tijd Oezbekistan deel uitmaakte (nog een U), maar dit land is er inmiddels weer uit.

De ploeg die in Clintons tweede termijn de buitenlandse politiek bestierde had ook een sterk Oost-Europees accent. Minister van Buitenlandse Zaken Madeleine Albright is in Tsjechië geboren (haar mentor, Zbigniew Brzezinski, is van Poolse origine); Sandy Berger, de nieuwe nationale veiligheidsadviseur, was als advocaat adviseur van Solidarnosc in Polen. Dit team had ook de leiding over de export van democratie. Steun aan jongerenorganisaties zoals Kmara ('genoeg geweest') in Georgië en Pora ('het is zover') in Oekraïne hielp deze groepen bij het organiseren van feestelijke bezettingen van pleinen in de hoofdsteden, teneinde pro-westerse regeringen aan de macht te helpen. Albanië en Servië hadden al eerder een dergelijke popconcert-coup meegemaakt. In Belarus werd er een stokje voor gestoken door tijdig de Amerikaanse ambassadeur uit te wijzen. Poetin heeft in Rusland de jeugdbeweging Nasj ('van ons') opgezet om voor het geval het pro-westerse democratiecircuit zijn tenten op het Rode Plein zou opslaan te helpen bij het afbreken.

De luchtoorlog tegen Servië moest dat land dwingen Kosovo op te geven maar dat mislukte. Uiteindelijk werd Fins-Russische bemiddeling geaccepteerd om een eind aan de vijandelijkheden tot stand te brengen. Daarom was het voor Rusland extra pijnlijk toen in februari van dit jaar een meerderheid van NAVO-landen als nog de onafhankelijkheid van Kosovo erkende. Dit is niet zomaar een belediging. Rusland is nog altijd een multinationale staat en net als zoveel andere niet-westerse landen moet het op zijn hoede zijn voor de mogelijkheid dat lokale elites met buitenlandse steun een afscheidingsbeweging creëren. De VS zelf kennen het probleem van zulke afscheidingen niet; de oorspronkelijke bevolking is praktisch uitgeroeid en alle generaties immigranten leven door elkaar heen. Het verband

tussen nationaliteit en grondgebied is hier daarom opgeheven, maar in de rest van de wereld zijn er mogelijkheden te over om een staat te ondermijnen door afvalprovincies te steunen, ook al sluit het internationaal recht dit uit.

Russische dreun

Ook Georgië en Oekraïne zijn multinationale staten (zoals alle voormalige Sovjet-republieken), maar hun 'nationale minderheden' (de Russen in Oekraïne, of de Ossetiërs in Georgië) zijn natuurlijk zelf ook weer grensoverschrijdend. Dus iedere poging om 'pure' natiestaten te creëren kan een kettingreactie in gang zetten. Het uiteenvallen van Joegoslavië is daarvan het meest recente voorbeeld. Toen president Saakashvili op 8 augustus jl., de openingsdag van de Olympische Spelen, zijn kans schoon zag om Zuid-Ossetië met geweld weer onder Georgisch gezag te brengen, kwam hem dat dan ook op een enorme dreun van de kant van de Russen te staan. Die klap heeft aan alle Georgische NAVO-aspiraties een eind gemaakt, en ook aan het vooruitzicht van het Oekraïense lidmaatschap.

In Oekraïne is nooit een meerderheid voor de NAVO geweest. De pro-westerse president Joesjenko is voorstander, 'zijn' premier Julia Timosjenko is tegen (overigens is er geen contact meer tussen die twee). Veel etnische Oekraïeners hebben moeite met de Russische politiek, maar het is wel de politiek van een grote broer. De politiek van het Westen, vooral die van de VS en Engeland, is er openlijk op gericht het land om te bouwen tot een Oekraïense 'natiestaat' waarin alle andere nationaliteiten (behalve de grote Russische bevolking, nog eens 136 kleinere groepen!) minderheden zijn. Die politiek heeft bijzonder veel kwaad bloed gezet. Ook bij Oekraïens-sprekende intellectuelen, voor wie Russisch de taal van wetenschap en cultuur is gebleven maar die vooral onder Amerikaanse druk gehinderd worden in hun contacten met Russen. Nu de financiële crisis in het Westen de betovering van een verondersteld superieur economisch systeem heeft verbroken, is er sprake van een ongekende desillusie in de Amerikaanse adviezen. Oekraïne heeft dankzij de neoliberale politiek 25 miljardairs en op drie na de armste bevolking van Europa (na Albanië en Moldova). Toen ik een maand geleden voor een congres in Kiev was, is me wel duidelijk

geworden dat secretaris-generaal van de NAVO De Hoop Scheffer dan wel mag zeggen dat Oekraïne 'het volste recht heeft lid van de NAVO te worden', maar dat hiervoor niet de minste animo bestaat. Zelfs over Georgië bestaan in dit opzicht twijfels; de vele duizenden Georgiërs die in Rusland werken, zijn niet in NAVO-avonturen geïnteresseerd. Ze worden echter niet meegenomen in opinieonderzoeken (wat die ook waard mogen zijn onder een regering die buiten de hoofdstad Tbilisi weinig gezag heeft).

Tegen Iran

Er is door de Russische reactie op de Georgische operatie van 8 augustus nog een streep getrokken, en dat betreft de voorbereidingen voor een aanval op Iran. Israël speelde daarbij de rol van pion voor de VS. De Israëli's begonnen al in 2001 met wapenverkoop aan Georgië, voor rekening van de regering Bush. Daarnaast werden bases in het zuiden van Georgië aangelegd van waaruit onbemande spionagevliegtuigen verkenningen uitvoerden boven Russisch en Iraans grondgebied. Zoals gerapporteerd door Arnaud de Borchgrave in de Middle East Times online editie van 2 september jl., hebben Russische commando-eenheden tijdens operaties diep in Georgië deze bases vernietigd en de Israëlische drones meegenomen. Saakashvili en zijn regering (de minister van defensie Kezerashvili heeft een Israëlisch paspoort) hebben dus niet alleen hun eigen glazen ingegooid met hun avontuur in Zuid-Ossetië, maar ook de voorbereidingen voor de agressie tegen Iran onderuit gehaald.

Al met al is de NAVO-uitbreiding tot staan gebracht, en is eveneens een halt toegevoegd aan de Israëlische rol bij verdere destabilisatie van het Midden-Oosten. Nu de financiële crisis de speelruimte voor westerse avonturen verder verkleint, is dat, bij alle verdere gevaren die de nieuwe situatie heeft opgeleverd, in ieder geval één gelukkige bijkomstigheid van de Georgische inval.

Kees van der Pijl

*Hoogleraar internationale betrekkingen
Universiteit van Sussex*

Recente publicaties:

Global Rivalries from the Cold War to Iraq
(London 2006)

Nomads, Empires, States (London 2007)

Boyd Noorda koos al jong voor het fotografenvak en maakte ook audiovisuals. In 1980 startte hij Socia Media en verbreedde z'n werkterrein tot de maatschappelijke en culturele toepassing van media en mediatechnologie, strevend naar een evenwicht tussen betaald en 'hoogstnodig' werk (zoals de Vredessite). Boyd is nog steeds te vinden bij allerlei evenementen waar andere fotografen 'geen brood' in zien.

Foto 1 1 februari 1972 Amsterdam. Dienstplichtkeuring in Amsterdam, wachten op de uitslag. De meeste jongens gingen niet graag in dienst, maar er was ook geen alternatief, zoals sociale dienstplicht. Een redelijk representatieve doorsnede van de bevolking moest 'onder de wapenen', wat wel betekende dat er meer maatschappelijke controle was op het leger.

1

Foto 2 29 oktober 1983 Den Haag. De grootste demonstratie ooit in Nederland, tegen de kruisraketten. Hier het soldatenblok (hoofdzakelijk dienstplichtigen), die een flinke douw konden krijgen voor het demonstreren in uniform. Daarom werden ze beschermd door een cordon van vrienden in burger.

3

Foto 3 20 maart 2004 Amsterdam. Demonstratie 'Stop de bezetting van Irak, één jaar na de start van de oorlog. De reeks grote demonstraties tegen 'de nieuwe oorlog' waren soms zeer luidruchtig, maar altijd vreedzaam.

Foto 4 20 maart 2007 Amerikaanse ambassade. Het Clownlijk Loslopend Nederlands Leger (CloLoNeL) presenteert (vier jaar na de start van de oorlog in Irak) het ultieme, vrede brengende wapen: De Lachpoederballonbom.

Foto 5 4 december 2007 voor 2e kamer. Activisten 'collecteren' tevergeefs voor de stijgende kosten van de Joint Strike Fighter (JSF). Zelfs minister Van Middelkoop deed niets in de collectebus.

Tekst en foto's:
Boyd Noorda, sociamedia.nl

5

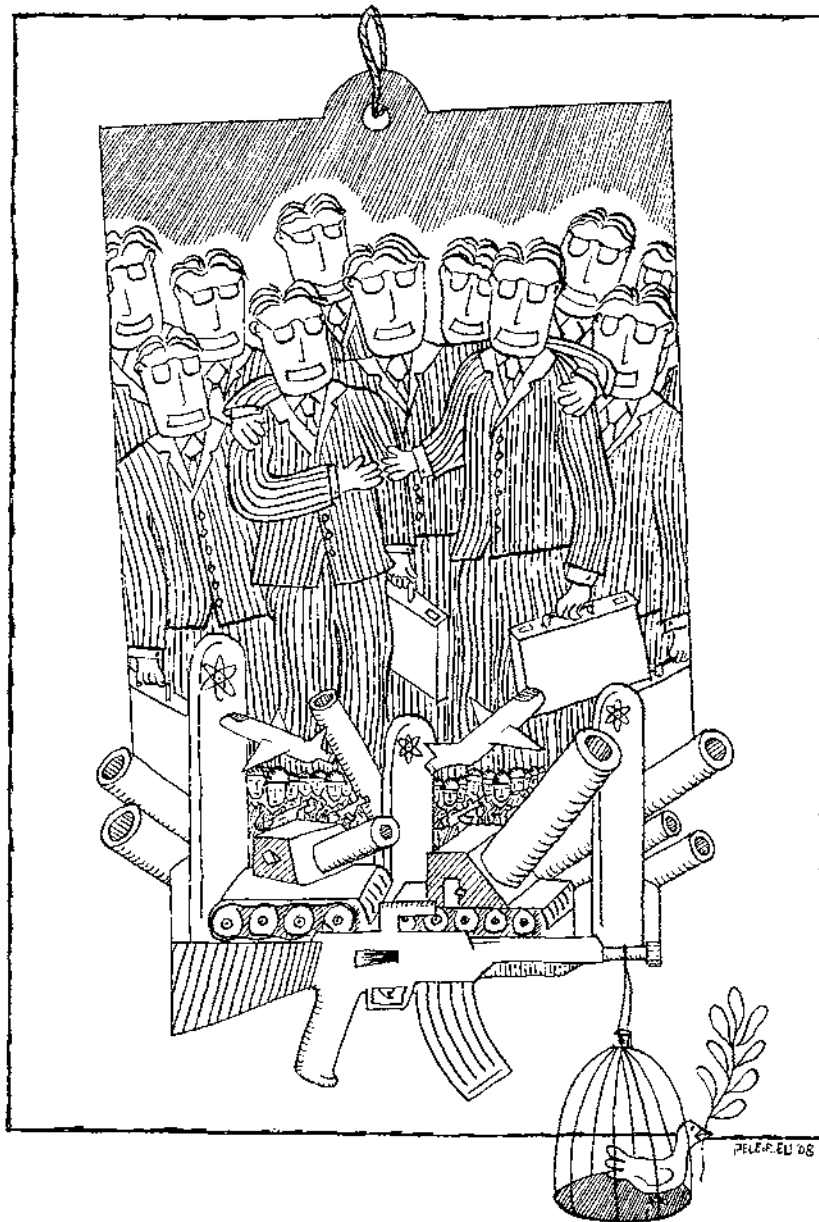
4

2

Het is evident dat de wereld zich in een immense economische crisis bevindt, die samenhangt met de roofofbouw op de eigen economie door het neoconservatieve oorlogsavontuur van de afgelopen acht jaar. Dat de crisis doorzet bedreigt ook de bestaande machtsstructuren. De VS worden zwakker en zijn niet meer in staat om hun nationale belangen overal door te drijven. Ze zijn gedwongen om nieuwe samenwerkingsverbanden aan te gaan en te aanvaarden dat de bestaande worden gereorganiseerd. Dat betekent een herschikking van de transatlantische relatie, de NAVO. Binnen die relatie hebben altijd spanningen bestaan, vanwege de uiteenlopende belangen van de grote mogendheden. De grootste tegenstellingen waren het gevolg van de unieke vijftig jaar durende Amerikaanse machtspositie die onder de elites in de grootste West-Europese landen weerstand opriep. De huidige crisis heeft in de VS tot bezinning geleid. De samenwerking met de staten van de EU zal substantiëler moeten dan via de coalitions of the willing.

Een toekomstig

tekening Peleia

De regering van president Obama is geschikt om dit project in te zetten, vanwege de geslaagde propagandaoperatie waarbij de nieuwe president is afgeschilderd als symbool van change. De voordracht van de belangrijkste bewindvoerders voor buitenlandse en defensiepolitiek maakt echter duidelijk dat deze verandering zeer betrekkelijk zal zijn. De continuïteit van het agressieve buitenlandse beleid is gewaarborgd door het aanblijven van de heer Gates als minister van defensie, de

komst van mevrouw Clinton als Minister van Buitenlandse Zaken en voormalig NAVO-operbevelhebber Jones als nationale veiligheidsadviseur. Daarmee wordt duidelijk dat het fundamentele uitgangspunt van de VS – bepalen wat er in de wereld gebeurt – niet is veranderd. De wijziging zit in de bereidheid om tot afspraken te komen met het nieuwe machtsblok, de EU. Men gaat er niet meer op los slaan en het vervolgens uitleggen. In plaats daarvan gaat men de EU betrekken bij de

transatlantisch blok?

plannen om er op los te slaan, om zo een bredere legitimiteit en het noodzakelijke soortelijke gewicht in internationaal verband voor zulke operaties te bereiken.

Of dat plan zal lukken, hangt af van de reactie van de belangrijkste lidstaten van de EU op nieuwe crises en de omvang van de oppositie tegen nieuwe avonturen. Intussen zijn er wel een aantal meetpunten voor de cohesie van de NAVO.

Bevelsstructuur

De relatie met Rusland vormt de belangrijkste toetssteen. De energiecrisis heeft het belang van Rusland als gasleverancier aan Europa doen toenemen. Dat belang heeft zich vertaald als een beleid van non-confrontatie. Dat komt tot uiting in de reactie op de plannen voor uitbreiding van de NAVO via het lidmaatschap van Georgië en de Oekraïne. Deze zijn voorlopig een halt toegevoerd door Europese oppositie, maar intussen worden er wel talrijke economische en militaire relaties aangeknoopt. Als dat proces doorgaat, dan wordt de formele toetreding slechts het sluitstuk van een beleid dat de confrontatie met Rusland niet schuwt.

In Afghanistan zal de verhouding tussen de EU en de VS ook duidelijker worden, omdat momenteel door de VS wordt gestreefd naar een reorganisatie van de bevelsstructuur om de oorlog intensiever te voeren en alle leden van de NAVO daarbij te betrekken. De mate waarin de Europese lidstaten van NAVO daarin meegaan (en dus afstemmen op een rampzalige nederlaag zoals de Russen eerder ondervonden), is ook een indicatie van hun ondergeschiktheid aan de VS. De realiteit is dat de NAVO-operatie steeds afhankelijkelijker wordt van Rusland, omdat via dit land een deel van de logistieke aanvoer plaatsvindt.

Dat gegeven is ook relevant voor een andere kwestie: het raketschild (zie het stuk van Georges Spriet elders in dit dossier) dat door Rusland als een directe dreiging wordt gezien en tevens past in een nieuwe wapenwedloop in Centraal-Europa. De verklaring van de Franse president Sarkozy eind november dat dit schild geen bijdrage leverde aan de veiligheid

van Europa gaf een duidelijk afwijzend antwoord op het Amerikaanse plan om militaire voorposten in Oost-Europa verder uit te bouwen. Toch zijn de Europese lidstaten op de NAVO-ministerraad van december weer akkoord gegaan met het plan, dat bovendien gekoppeld moet worden aan een reeks andere raketschildplannen, mogelijkerwijs een boven Israël. Daarover zal in april duidelijkheid komen op de NAVO-top in Straatsburg.

Een andere toetssteen voor de cohesie is het nucleaire beleid: de NAVO heeft een militaire nucleaire doctrine, waarbij gebruik wordt gemaakt van Amerikaanse kernbommen die moeten worden afgeworpen door de vliegtuigen van Europese lidstaten, waaronder Nederland en België. De omvang van die nucleaire slagkracht is aanzienlijk afgenomen, maar wordt in minimale vorm gehandhaafd. Anders gezegd, de NAVO staat haar nucleaire paraplu niet af en eist daarmee een uitzonderingspositie op voor zichzelf ten opzichte van de rest van de wereld. Het meest waarschijnlijke scenario, het in stilte terugtrekken van de laatste Amerikaanse kernbommen van Europees grondgebied, terwijl tegelijk de nucleaire doctrine wordt gehandhaafd (gegarandeerd door andere kernwapens) zou een goede illustratie zijn van de nieuwe verhoudingen binnen de NAVO.

Een andere kant van dit nucleaire beleid is die van de non-proliferatie: de stappen die door de Atlantische landen worden ondernomen om de nucleaire brandstofcyclus te controleren via een multilateraal mechanisme waar ze doorslaggevende invloed op uitoefenen. Een dergelijk beleid biedt immers de kans om aan landen die geen lid zijn van de NAVO een aanbod te doen (levering van nucleaire brandstof) in ruil voor een tegemoetkomende houding ten aanzien van de beleidsdoelen van het Atlantische blok. Speciale privileges worden dan verleend aan bevriende landen elders in de wereld, de potentieel concurrerende machtspolen van de nieuwe wereldorde. Het met India afgesloten verdrag is daar een voorbeeld van. Tegelijkertijd worden er afspraken gemaakt om landen die een nucleaire infrastructuur in eigen beheer willen houden, te straffen – zie Iran. Dat is de

achterliggende gedachte bij de pleidooien om de positie van het internationaal atoomagentschap IAEA te versterken. Dit aan de VN verwante orgaan heeft al als taak om te controleren dat nucleair materiaal niet omgeleid wordt voor militaire doeleinden.

Interventieoorlogen

Ten slotte is het beleid ten aanzien van de VN zelf van belang. Als de Europese lidstaten meegaan in het unilaterale optreden van de NAVO zonder tussenkomst van de Veiligheidsraad, zoals in het bombarderen van Kosovo in 1999, en het erkennen van Kosovo als onafhankelijke staat in 2008, dan ligt een optreden samen met de VS in andere crises voor de hand. De implicatie daarvan is dat de moeizaam ontwikkelde EU defensiepool slechts een tak zal vormen van een transatlantisch verbond dat haar gezamenlijke belangen in de komende crises, verenigd wil behartigen. Daar wordt vanzelfsprekend de VN ondergeschikt aan gemaakt.

Een gesprek van de secretaris generaal van de NAVO de Hoop Scheffer met die van de VN Ban Ki-Moon, afgelopen september, was een veeg teken aan de wand. Er werd een overeenkomst tussen NAVO en VN ondertekend, waarin de wereldorganisatie die volgens haar uitgangspunten moet streven naar ontwapening, een belangrijke rol toekende aan de NAVO in dit proces. Er werden afspraken gemaakt voor verdergaande samenwerking, ondanks protesten van de Russische Minister van Buitenlandse Zaken Lavrov. Zo een samenwerkingsverband creëert een gevaarlijk raamwerk voor de toekomst. Interventieoorlogen kunnen dan worden afgeschilderd als vredesoperaties. Het belang ervan voor de NAVO is propagandistisch: door zichzelf te positioneren als 'regionale' veiligheidsorganisatie en uitvoerder van VN beleid, wint ze een valse soort legitimatie. Als daarbij de twee potten van het bondgenootschap ook volledig verenigd zijn in hun buitenland beleid, dan worden confrontaties met de rest van de wereld onvermijdelijk.

Karel Koster

De NAVO en het raketterschild

Naast het Amerikaanse raketterschild tegen ballistische raketten bestaat er ook een NAVO-project voor een raketschild. In maart 2005 startte de NAVO het Active Layered Theatre Ballistic Missile Defence (ALTBMD) programma. ALTBMDD wil verschillende lokale (theatre) ruimteschildsystemen tot een coherent netwerk uitbouwen ter bescherming van troepenoperaties tijdens militaire interventies. Er zijn bij diverse NAVO-legers al projecten op dit vlak. Er is het SAMP-T (Sol-Air Moyenne Portée Terrestre) programma van Frankrijk en Italië, er zijn Patriot-programma's met Duitsland, Nederland en de VS; en er is MEADS (Medium Extended Air Defence System) met Duitsland, Italië en de VS. Binnen al deze projecten wordt gewerkt aan defensiesystemen tegen korteafstands-raketten.

Tijdens een bijeenkomst van de defensie-ministers van de NAVO-lidstaten in juni 2006 werd een haalbaarheidsstudie gepresenteerd over een algemener ruimteschild dat niet alleen troepen moet beschermen, maar ook grondgebied. Een van de vragen is hoe deze ALTBMDD kan samengaan met de VS-plannen om delen van hun raketterschild (een radar voor snelle detectie, en een lanceerstation voor interceptieraketten) in Europa te plaatsen. Eigenlijk gaat het hier ook om een fijn staaltje slappe-koorden voor twee oude vijanden, Washington en Moskou. Maar de discussie leeft uiteraard ook binnen het bondgenootschap. Sommige landen menen een anti-raketterschild in Europa een exclusief gemeenschappelijk beheer moet hebben, en dus direct onder NAVO-auspiciën moet vallen. Zij menen dat bilaterale afspraken tussen NAVO-partners de zaak bemoeilijken. De VS zijn zeker niet tegen, maar wellicht dachten sommige landen vlugger op te kunnen schieten indien de zaak bilateraal zou worden gespeeld. Juni 2007 hebben de defensie-ministers van de NAVO een studie besteld om een aanbouw-raketterschild te realiseren dat het zuidoosten van het bondgenootschappelijk grondgebied in Europa zou beschermen dat niet door de VS interceptieraketten zou worden gedekt. Washington heeft wellicht gelijk als ze dit beschouwt als een impliciete goedkeuring van het raketterschild in Europa van de kant van de andere NAVO-leden. De NAVO-top in Boekarest van begin april 2008 bevestigt dat

het bondgenootschap de proliferatie van ballistische raketten als een groeiende bedreiging beschouwt. Er wordt hier in de eerste plaats verwezen naar Iran en Noord-Korea. De eindverklaring stelt ook dat *missile-defence* deel is van een groter 'antwoord' en dat het voorgestelde Amerikaanse systeem een substantiële bijdrage betekent voor de bescherming van het bondgenootschap. De VS installaties zouden het best gecombineerd worden met bestaande NAVO-inspanningen en opgenomen in een toekomstig rakettenafweersysteem. Er werd ook afgesproken dat men tegen de volgende top van 2009 de opties klaar zou hebben wat betreft de anti-raketten-defensie van de 'onbeschermde' delen van het NAVO-grondgebied. Bovendien moeten de gesprekken van de NAVO met Rusland over samenwerking bij een raketterschild voortgezet worden, waarbij zelfs ten gepaste tijde de anti-rakettersystemen van de VS, NAVO en Rusland met elkaar zouden verbonden worden.

5,8 miljard dollar

Het Amerikaanse Congres (reeds onder Democratisch meerderheid sedert eind 2006) is kennelijk nog niet echt overtuigd van de absolute noodzaak om delen van het raketschild in Europa te plaatsen. Dat blijkt uit de eerdere weigering om het project volledig te financieren. In de budgetaanvraag voor het werkjaar 2008-2009 had het Pentagon 310,4 miljoen dollar gevraagd om de bouw van de basissen in Polen en Tsjechoë te starten. De gezamenlijke commissie van Huis en de Senaat schraptte al de fondsen voor constructievoorbereiding van de sites. Voor het werkjaar 2009-2010 wordt in totaal meer dan 1 miljard dollar gevraagd voor de bouw en de operationele werkzaamheden. Tot en met het werkjaar 2013 worden voor de Europese sites totale kosten verwacht van zowat 5,8 miljard dollar.

Het Congres stelt zich ook vragen bij de gevolgen die de voorgestelde systemen zullen hebben voor een eventueel NAVO-raketterschild. De Democratische vertegenwoordigster van Californië, Ellen Tauscher, zei aan de pers dat ze hoopte om het voorgestelde VS-raketterschild te kunnen 'NAVO-iseren'. Zoals reeds gezegd, is de NAVO vandaag al bezig te onderzoeken om de raketsystemen van de verschillende lidstaten te harmoniseren als onderdeel van het Active Layered Theater Ballistic Missile Defense (ALTBMDD). Tauscher zag hierin de mogelijkheid om heel het Europees grondgebied te dekken met een dergelijk afweerschild. Een van de centrale problemen is van politiek-militaire aard. Hoe zullen de verschillende NAVO-lidstaten akkoord geraken om te bepalen wat nu eigenlijk een dreiging uitmaakt. Bovendien praat men in de NAVO-Ruslandraad over de voorwaarden voor samenwerking rond Theatre Missile Defence. De VS plannen met Polen en Tsjechoë dreigen deze inspanningen te dwarsbomen. Een niet eenvoudige evenwichtsoefening. Voor- en tegenstanders van het schild hebben elk hun argumenten. De regeringen lijken beslist te hebben, maar in politieke en sociale kringen blijft er discussie. Velen twijfelen aan de technische haalbaarheid van het ruimteschild want de resultaten van de testen zijn alles behalve overtuigend. Anderen twijfelen aan de Iraanse dreiging zelf, of zijn bang van het kostenplaatje.

De voorstanders argumenteren dat een NAVO ruimteschild op zich een serieuze afschrikking zou uitmaken, zodat niemand durft aan te vallen. Maar een goed ruimteschild zou de bondgenoten ook manoeuvreerruimte bieden voor meer dan de louter militaire preventieve aanval: een andere langetermijnstrategie zou meer kans kunnen maken en ook kunnen volgehouden worden.

Zelfs als de regeringen het eens zijn met het principe blijft er verder nog heel wat stof tot discussie. Als daar zijn: bevel- en beheersstructuren, wie krijgt wat, groeiende afhankelijkheid van VS technologie, wat te doen met de brokstukken en de nucleaire lading van een onderschepte aanvalsraket, technologieoversfers, kosten, bedreigingsanalyse, en niet in het minst de reacties van Rusland.

Structuren voor bevel en beheer moeten vooraf duidelijk worden vastgelegd. In de praktijk zou het wellicht de huidige militaire leiding zijn, the Supreme Allied Commander Europe (Saceur), die de eindverantwoordelijkheid krijgt.

Neervallende brokstukken

Allerlei vragen moeten dan nog behandeld worden. Enkele voorbeelden. Welke NAVO-landen of steden zouden het eerst of het best worden beschermd, de actiefste landen eerst? Wat met de neutrale Europese landen? Welke interceptieraketten dienen in de eerste plaats de Amerikaanse defensie? Enz.

De kwestie van neervallende brokstukken en nucleaire lading is een andere problematiek die moet aangepakt worden. Wat als het een en ander neervalt op een land tegen wie er eigenlijk geen aanval werd uitgetekend? Wat als dat land geen NAVO-lid is? Anderzijds zullen de brokstukken wellicht volledig verbranden bij intrede in de atmosfeer. Zelfs een vijandige kernwapenkop die speciaal ontworpen is om te ontploffen bij de interceptie (een staaltje van vernuftige technologie) en een elektromagnetische schok zou veroorzaken, zou minder schade veroorzaken dat een nucleaire inslag op aarde. Aldus de voorstanders.

Het feit dat een goed raketterschild de vijand zou doen kiezen voor andere aanvalstechnieken, is op zich geen argument tegen Missile Defence, zeggen de NAVO voorstanders. Het is ook daarom dat de NAVO beschermingstechnologie zoekt tegen kruisraketten, bemande of onbemande vliegtuigen. Het is daarom dat de controle in havens moet versterkt worden. Enkel de korte-afstand interceptoren kunnen iets tegen een kruisraket doen. Vandaar dat het van essentieel belang is dat de NAVO leden in de verschillende aspecten van raketdefensie zouden blijven investeren.

Na de VS-Rusland top van begin april 2008 over de geplande installering van een raketterschild in Europa tussen Poetin en Bush, blijft de controverse. Maar beide presidenten lieten inderdaad de mogelijkheid open dat hun opvolgers hier verder zouden kunnen over onderhandelen. Er werd gedacht aan een gemeenschappelijk programma of minstens om de plannen rekening te doen houden met de Russische bezorgdheden. Poetin bleef echter bijzonder afstandelijk. In Washington wil men anders elke kans grijpen om vooruitgang met Tsjechië en Polen

te concretiseren, zeker nu de NAVO op haar top in Boekarest haar steun uitsprak voor de plannen. Zoals al even aangestipt heeft de regering Bush intussen akkoorden kunnen sluiten met de regeringen van Tsjechië en Polen, maar de parlementen in deze landen moeten de zaak nog goedkeuren. Dat is reeds gebeurd door de Tsjechische Senaat, maar de Kamer moet er zich nog over buigen. De Russische reactie: "dan plaatsen we SS-26 raketten in Kaliningrad".

Barack Obama, de *president-elect* van de VS, is voorstander van een werkzaam raketterschild tegen een reële bedreiging op basis van een akkoord met de bondgenoten. Dat laat heel wat ruimte voor interpretatie: werkt de technologie, is er een bedreiging, wat zeggen de bondgenoten echt? Zullen de parlementen van Tsjechië en Polen hun regering volgen? Obama verwijt G.W. Bush de NAVO-bondgenoten niet goed te hebben geconsulteerd over de Europese poot van het VS-raketterschild dat "belangrijke gevolgen zal hebben voor elk van hen".

Victoria Samson, een Amerikaanse onderzoekster van het Center for Defense Information, meent dat dit VS-raketterschild in Europa een puur politieke zaak is. Het is een symbool van Amerikaanse militaire macht in Oost-Europa, een signaal tegenover Moskou. Dat kan de relaties tussen beide alleen maar verslechteren. "En dat alles in de naam van wapens die niet functioneren tegenover een dreiging die niet bestaat."

Georges Spriet

Georges Spriet is redacteur van ons Belgische zusterblad Vrede (vrede.be)

Bronnen:

www.nato.int

www.fr.rian.ru

www.occar-ea.org

www.cnd.org

www.cdi.org

Congressional Research Service USA

David S. Yost, Missile Defence on NATO's agenda. NATO Review, Autumn 2006

Vredescahier 4/2007: Een Amerikaans Ruimteschild in Europa (uitgave Vrede vzw)

Victoria Samson, Missile Defense in Poland a Frivolous Move, www.cdi.org

60 jaar NAVO – 60 jaar protest

1949

In het gedenkboek van het communisme in Nederland "Tot de strijd ons geschaard" staat te lezen: "Op 2 april 1949, aan de vooravond van de ondertekening van het atlantisch pact, staat de Noordermarkt in Amsterdam vol mensen om te protesteren tegen de oprichting van de NAVO. De communisten zijn de enigen die zich in de Kamer tegen de Nederlandse aansluiting keren." Voor het affiche van het Parijse Wereldvredecongres in april 1949 tekende Picasso de vredesduif, die hij als klein kind al als een symbool van verlangen zag en die later het symbool van de vredesbeweging geworden is.

1969

In november 1969 – op het hoogtepunt van de studentenbeweging in Nederland – organiseerde de Nederlandse Studentenraad (NSR) in het Amsterdamse RAI-Congresgebouw ter gelegenheid van het twintigjarig bestaan van de NAVO een groot landelijk anti-NAVO congres met internationale deelname. Een en ander ging gepaard met een grote demonstratie door de stad waarbij nieuwe uit het buitenland overgewaarde technieken – zoals de rendemonstratie en het vendelzwaaien met Vietcongvlaggen – voor het eerst in Nederland werden geïntroduceerd door maoïsten met lange baarden en leren jassen.

De geschiedschrijver van de radicale Bond voor Dienstweigeraars (BVD), Henk Spaan, schrijft hierover:

"Het was een groot succes, want het aantal van duizend bezoekers overtrof alle verwachtingen. Op het congres slaagde de BVD erin een groepje mensen bij elkaar te krijgen die in het voorjaar van 1970 in dienst moesten." Hiermee zette de BVD een belangrijke stap. In het kader van de protestdienst werd er nu ook binnen het leger antimilitaristische actie gevoerd.

De toenmalige minister van defensie, Den Toom, keek er wat anders tegenaan. In een brief aan de secretaris buitenland van de NSR, Piet Ordeman, schreef hij dat enige kazernecommandanten hem benaderd hadden naar aanleiding van de door

de NSR uitgegeven brochure "Wat is er mis met de NAVO". De minister vond de brochure "op tal van punten ver bezijden de waarheid", hoewel "voor de kritische Nederlandse militair (...) niet schadelijk." Vandaar dat de minister verordonneerde dat "iedere militair die dit wenst mag, op grond van artikel 2 van mijn beschikking van 21 december 1967, nr. 243.270/R., betreffende verspreiding van geschriften, binnen een militaire inrichting maximaal één exemplaar van deze brochure onder zich hebben." Maar omdat "mij is gebleken, dat de verspreiding van deze brochure binnen Nederlandse militaire inrichtingen zou geschieden in het kader van een anti-navo-actie binnen de krijgsmacht" verbood de minister verspreiding van de brochure op de kazernes.

1974

In november 1974 organiseerde de BVD, inmiddels omgedoopt tot Bond voor Dienstplichtigen, zelf een internationaal soldatencongres in de Utrechtse Jaarbeurs onder de naam "anti-NATO-'74". Er waren 28 soldatenorganisaties uit 11 landen vertegenwoordigd, waaronder Vietnamveteranen, soldaten uit Frankrijk

en Portugal, waar een beweging van progressieve officieren dat jaar een einde had gemaakt aan de fascistische dictatuur, en uit Engeland de Troops Out Movement, die zich verzette tegen de operatie van het Britse leger in Noord-Ierland. Op het congres sprak ook een Indonesiëdeserteur uit de tijd van de politieke acties. In een speciaal nummer van Poorter, het blad van de Amsterdamse studentenorganisatie ASVA, die zelf ook een NAVO-congres organiseerde (net als overigens de PSP) ging Ben Dankbaar in op de NAVO en de soldatenbeweging: "Het is nu mogelijk geworden om de NATO vanuit de soldatenbeweging te bekijken. De NATO vormt een belemmering voor de konkrete belangen van de soldaten. Dat blijkt alleen al daardoor, dat mensen uit de NATO en buitenlandse legerleidingen het gewoon idioot vinden wat er in Nederland gebeurt. Het gaat opvallen wat een rare troep het hier is, met nota bene een soldatenvakbond en al die jongens met dat lange haar."

1987

In augustus en september waren door de radicale vredesbeweging grootscheeps actie aangekondigd tegen de jaarlijkse NAVO-oefening Reforger (Return of Forces to Germany) waarbij Amerikaanse en Britse troepen massaal door Nederland trokken. Het jaar daarvoor waren nog onverwacht duizenden demonstranten in Amsterdam opgekomen om te protesteren tegen het vlootbezoek van de NAVO-oefening Northern Wedding. Maar ondanks het feit dat de beweging zijn volledige infrastructuur had gemobiliseerd bleef de opkomst beperkt. Slechts honderden demonstranten in Dordrecht, Capelle aan de IJssel en bij Schiphol. Commentaar van Guido van Leemput in AMOK: "Een van de algemene redenen van deze geringe opkomst lijkt de idee van de nieuwe ontspanning tussen de VS en de Sovjet-Unie te zijn. (...) Het lijkt wel of de wet van de remmende voorsprong in werking is getreden. De Hollanditis is in Nederland zowat uitgewerkt, maar het virus heerst in verschillende andere Westeuropese landen nog volop."

2008

De acteurs van een Nederlands voorlichtingsfilmpje over vuurwerk hebben vorige maand voor grote paniek gezorgd bij de NAVO in Brussel. In het filmpje gaan Talibanachtige figuren met kalasjnikovs op weg om vuurwerk te kopen in België. De acteurs in een open terreinwagen vol neppeweren kregen in Brussel autopech, precies voor het zwaarbewaakte hoofdkwartier van de NAVO. Campagneleider Cees Meijer in de Gazet van Antwerpen: "De hele crew heeft een dag in een Brusselse cel gezeten. De veiligheidsdiensten van de NAVO vertrouwden het zaakje niet."

Bronnen:

Tot de strijd ons geschaard, Beeldverhaal over het communisme in Nederland. Pegasus Amsterdam 1979.

Henk Spaan, Actie of Overleg – Soldatenprotest 1966-1984. Uitgave in eigen beheer 1990.

De brief van Den Toom staat afgedrukt in de Nationale en Soldatenkrant van januari 1970.

Poorter van 25 november 1974

AMOK 1987 nr. 4

Metro 11 december 2008 (ANP)

Bibliografie NAVO

Rapporten van de Congressional Research Service

RS21510 NATO's Decision-Making procedure, May 5, 2003

RS21659 NATO's Prague Capabilities Commitment, January 24, 2007

RS22409 NATO and Energy Security, August 15, 2007

RL32342 NATO and the European Union, January 29, 2008

RL34415 Enlargement Issues at NATO's Bucharest Summit, April 7, 2008

RS22847 The NATO Summit at Bucharest, 2008, May 5, 2008

RL34701 NATO Enlargement: Albania, Croatia and Possible Future Candidates. October 6, 2008

RL33627 NATO in Afghanistan: A Test of the Transatlantic Alliance, October 23, 2008

De rapporten zijn beschikbaar op de website van de Federation of American Scientists (FAS) onder 'Foreign Policy and Regional Affairs' www.fas.org/sgp/crs/index.html

Boeken

Daniele Ganser, NATO's Secret Armies – Operation Gladio and Terrorism in Western Europe. Routledge 2004, 336 blz. ISBN 9780714685007

Diana Johnstone, Fools' Crusade: Yugoslavia, NATO, and Western Delusions. Monthly Review, 2007. 315 blz. ISBN 1-58367-084-X

Artikelen

Gabriel Kolko, NATO: Expanding or Exploding. Spokesman 90 www.spokesmanbooks.com/

Jochen Hippler, "Counterinsurgency"-Neue Einsatzformen für die NATO? Politik und Zeitgeschichte Nr. 43, oktober 2006 www.jochen-hippler.de

Rob de Wijk, The irresistible pressures forcing change on NATO, Europe's World, Spring 2007 www.hcss.nl

Julianne Smith en Justin Wiseman, Een nieuwe richting voor de NAVO – Een pleidooi voor een Strategisch Concept. Atlantisch Perspectief 2007/5 pp. 9-15

Mahdi Darius Nazemroaya, The Globalization of Military Power: NATO Expansion, Global Research, May 18, 2007 www.globalresearch.ca

Towards a Grand Strategy for an uncertain world – Renewing Transatlantic Partnership. January 16, 2008 www.worldsecuritynetwork.com (Rapport van de vijf NAVO-generaals over de toekomst van de NAVO)

Ian Davis, NATO at a Crossroads. Foreign Policy in Focus (FPF), March 21, 2008 www.fpf.org

George Friedman, A New French Strategy. Stratfor (Strategic forecasting, Inc.), March 25, 2008 www.stratfor.com

The State of NATO – A ray of light in the dark defile. The Economist, March 27, 2008 www.economist.com

Ludo de Brabander, Waarom we de NAVO best opdoeken. Vrede, 3 april 2008 vrede.be ook beschikbaar op vdamok.nl

Saul Landau, The NATO Axiom – 2 and 2 Equals 5. Counterpunch, May 8, 2008 www.counterpunch.org

Huib van Lent, NAVO inlichtingen..., van 'Need to know' naar 'Need to Share'. Ar-mex juni 2008, pp 9-10

Peter Strutynski, De NAVO, een illegitiem kind van de tweede wereldoorlog. Vertaling uit het Duits van vrede.be

Kees Homan, Raketverdediging in Europa – Op weg naar een geïntegreerd Amerikaans-NAVO-project? Atlantisch Perspectief, 2008/7 pp. 11-16

Immanuel Wallerstein, Can NATO Survive Georgia? Monthly Review. September 2, 2008 www.monthlyreview.org

Hans-Peter Richter, Von deutschen Boden geht Krieg aus – Die Funktion der ausländischen Militärstützpunkte. Wissenschaft und Frieden 2008/4 – Dossier 59

Jürgen Wagner, Kriegs Bündnis NATO: Militärischer Garant westlicher Vorherrschaft in einer brüchig werdenden Weltordnung. IMI Analyse 2008-39, 24 November 2008 www.imi-online.de

Websites

Officiële NAVO-website www.nato.int/
Berliner Informationszentrum für Transatlantische Sicherheit (BITS): bits.de
British American Security information Council (BASIC) www.basicint.org

Bibliografie

Instituut Clingendael maakt regelmatig literatuurlijsten met als onderwerp 'NAVO'. De laatste dateert van 29 juli 2008. Kijk op de website onder 'Reading lists' www.clingendael.nl/library/

ANGST EN MACHT

Angst en geruststelling

Iemand die zich angstig en onzeker voelt zoekt houvast. Iemand die houvast biedt aan angstigen en onzekeren zal steun oogsten; geloof, hoop en liefde worden betuigd door degenen die gerustgesteld zijn of denken te worden aan mensen die weten te overtuigen als houvast, redder, probleemoplosser, angstbeteugelaar, etc. Waar zijn mensen zoal bang voor? Mensen zijn vooral bang voor verschijnselen die hen mogelijk kwaad kunnen doen en die ze niet kunnen begrijpen, hantieren of voorspellen, zodat ze niet in staat zijn het kwaad te voorkomen, af te weren en te beëindigen.

Angst en goden

De primitieve mensen waren bang voor alle natuurkrachten die ze niet begrepen en die zomaar ziekte, dood en verderf konden zaaien. Van die ongrijpbare dreigingen probeerden ze zich een voorstelling te maken en ze probeerden manieren te zoeken waarmee ze meer grip op die verschijnselen konden krijgen. Dat deden ze enerzijds door kennis te vergaren omtrent de voorspelbaarheid en het systeem in die verschijnselen en anderzijds, voor zover de kennis tekort schoot, veronderstellingen te maken. Ze ontwikkelden een soort theorie over de bedreigende verschijnselen gebaseerd op een mengeling van kennis en veronderstellingen. Hoe groter het ingeschatte risico door de dreiging te worden getroffen, des te groter de angst en des te sterker de neiging om de veronderstellingen voor waar aan te nemen. Bij gebrek aan kennis kan een mens zich in tijd van nood beter vastklampen aan een geloofwaardige veronderstelling dan aan niets.

De primitieve mensen veronderstelden dat goden de drijvende krachten waren achter allerlei onvoorspelbare en dreigende natuurverschijnselen. Ze gingen pogingen doen die krachten te bezweren door de goden gunstig te stemmen met allerlei offers en rituelen.

Angst en leiders

Wat angstige mensen vooral ook doen is houvast zoeken bij elkaar. Het is in zekere mate geruststellend dat een ander mens dezelfde angsten heeft als jij, en het is handig samen middelen te bedenken hoe je het gevaar kunt bezweren. In contacten met andere mensen leert een mens te profiteren van reeds bestaande, opgebouwde kennis. Er zijn ook mensen die zich onderscheiden in de mate waarin zij kennis hebben vergaard en verbanden kunnen leggen tussen diverse kenniselementen. Zulke wijze mensen verwerven hiermee een zekere autoriteit en het verschaft een relatief gevoel van veiligheid je te verlaten op het oordeel van die wijze mensen. Nog prettiger is het als je de totale angstbezwering aan de wijze autoriteiten kunt delegeren, dat geeft een opgelucht gevoel in de zin dat je verantwoordelijkheid kunt overdragen aan de autoriteit. Het heeft ook het grote voordeel dat, als de dreiging weer eens pijnlijk toeslaat, je degene die je met gedelegeerde verantwoordelijkheid hebt bekleed, de schuld kunt geven. Het pleit jezelf in ieder geval vrij, want als de autoriteit de dreiging al niet kan afwenden, wat had jij dan kunnen uitrusten als schamele non-autoriteit.

Autoriteit en prijs

Voor niets gaat de zon op; goede raad is duur. De wijze autoriteit wil haar kennis en inzichten ter beschikking stellen aan anderen, en wil ook wel de gedelegeerde verantwoordelijkheid van anderen op zich nemen; en misschien zelfs bij niet succesvol afgeweerde dreiging de verantwoordelijkheid van de kwade gevolgen op zich nemen, maar daar moet dan wel iets tegenover staan. Om haar rol als autoriteit goed te kunnen vervullen wil zij vrijwaring van andere taken en plichten, en wil zij extra faciliteiten en hulpmiddelen. Het gewone volk is daartoe gaarne bereid, want het bezweren van je eigen angst is een flinke investering waard.

En zo is daar een autoriteit bekleed met status en macht, en voorzien van faciliteiten en hulpmiddelen. Daarmee is het behalve een door de verantwoordelijkheid zware positie ook een aantrekkelijke positie: status, macht, ontslagen van allerlei taken en plichten, extra faciliteiten en hulpmiddelen.

Autoriteit en legitimiteit

De autoriteit kent drie soorten problemen:

1. Omdat niets menselijks haar vreemd is, zal autoriteit de neiging hebben om in de verhouding tussen enerzijds te dragen verantwoordelijkheid en anderzijds status, macht, etc. het zwaartepunt zoveel mogelijk bij het laatste te leggen en te trachten zoveel mogelijk verantwoordelijkheid vooral op de schouders van anderen te laden, zeker als het kwaad weer eens met pijnlijke gevolgen heeft toege-slagen. Dus wel de lusten en liefst niet de lasten; zondebokken zijn welkom.
2. Natuurlijk zijn er meer mensen die met begerige ogen kijken naar de bevoorrechte positie van de autoriteit, waarbij ze uiteraard ook veel meer de lusten dan de lasten op het oog hebben. Sommigen zullen omdat ze zelf de positie van autoriteit ambiëren, de positie van de autoriteit proberen aan te vechten door aan te tonen dat ze zelf meer kwaliteit in huis hebben als het gaat om inzicht en probleemoplossend vermogen. Anderen zullen de autoriteit doelbewust in een negatief daglicht proberen te plaatsen. Dus goedschiks of kwaadschiks wordt de legitimiteit van de autoriteit ter discussie gesteld.
3. Het verwerven van autoriteit is een hele kunst, het handhaven ervan zo mogelijk een nog grotere. Je hebt weliswaar je autoriteit verworven door je kennis en je inzicht hoe het kwaad te bezweren. Autoriteit blijft echter mensenwerk en dus zullen de kennis en inzichten nooit zo volledig zijn dat alle kwaad is doorgond en adequaat bestreden of voorkomen. De autoriteit heeft lang niet alle pasklare antwoorden op alle dreigende gevaren en dat maakt de autoriteit kwetsbaar.

Autoriteit en verabsolutering

Het tekort aan kennis, inzicht en probleemoplossend vermogen kunnen een autoriteit ertoe brengen haar positie te beschermen door de leemten te vullen met veronderstellingen en die te presenteren als zekerheden en dan te eisen dat de volgelingen die ook als zekerheden accepteren (een soort blufpoker). Uit eigen onzekerheid wordt de autoriteit autoritair en op dat moment gaat gelegitimeerde macht over in machtsmisbruik. Bij machtsmisbruik worden veronderstellingen geponeerd als zekerheden uit eigenbelang. De waarheid, waarbij het onderscheid tussen bewezen kennis en veronderstelling nauwgezet wordt gemaakt, wordt gemanipuleerd. Misinformatie wordt als feit gepresenteerd om de belangen van de autoriteit te dienen in plaats van het algemeen belang waartoe de gedelegeerde autoriteit was aangesteld.

Autoriteit en machtsmisbruik

Het is zeer de vraag of een autoriteit die zich uitsluitend baseert op ware kennis en die eerlijkheid betracht omtrent de leemtes daarin, zich zal kunnen handhaven, terwijl haar concurrenten zich van niet-integere middelen bedienen om de autoriteit in diskrediet te brengen en hun eigen "autoriteit" in een gunstig daglicht te plaatsen. Mahatma Gandhi was misschien zo'n integere uitzondering. Waarschijnlijk is het zo dat het verwerven en handhaven van autoriteit niet zonder het manipuleren van informatie kan met alle gradaties van reclame maken, uitvergroting, halve waarheid, leugentjes om bestwil tot grootschalig bedrog.

Religieuze en profane autoriteit

In het bovenstaande is nog geen onderscheid gemaakt tussen het bovenmaanse kwaad en het aardse kwaad, tussen autoriteit zijn op gebied van bovenmenselijke fenomenen en op gebied van menselijke

Wraak voor vernedering

Wat is de bron van het kwaad, wat maakt de mens tot een moordmachine? In de column Boze Geesten naar aanleiding van de aanslag in Mumbai noemt Elsbeth Etty dat 'machteloze vragen'. Ze komt er niet uit. Onlangs participeerde ik in de themadag 'Vrienden worden met je schaduw' van het Centrum voor Zelfbezinning te Leusden.

Ieder mens heeft schaduwen, inclusief die van geweld. De vraag is hoe je ermee omgaat. Ze ontkennen werkt niet. Je verdringt ze en projecteert ze dan op een ander. Terreur, zoals in Mumbai, triggert dat 'onbewuste' geweld in ons, waarvoor we dan een zondebok zoeken. Voor vele Indiërs is dat Pakistan en voor Geert Wilders de islam. Dat er ook veel niet-islamitische terreur was en is – in India leidde zo in 1992 de verwoesting van de moskee in Ayodhya door fanatieke hindoes tot 1.400 doden, voornamelijk moslims – wordt gemakshalve vergeten. Wilders en anderen voelen van binnenuit de noodzaak van projectie op een zondebok. En zo leidt het verdringen van eigen schaduwen alleen maar tot oorlog. Moet je ze dan bestrijden? Nee, alles wat jij energie geeft, wordt krachtiger. Wat helpt is erkennen dat ze er zijn en ze enige aandacht geven om zo te voorkomen, dat je ze gaat uitleven. Erkenning van je schaduw is al een proces van heling, aldus Carl Jung. Het maakt je ook milder ten aanzien van de schaduwen van anderen, zij het zonder begrip voor de uitleving daarvan. De bekende Amerikaanse Jessica Stern stuitte in haar onderzoek naar terreur bij christen-, hindoe- en islamfundamentalisten op woede en wraak als antwoord op vernedering.

Achteruitstelling, arrogant gedrag en/of een bezetting te (hebben) moeten verduren, leiden tot trauma's als vernedering. Is dit de oorzaak van de radikale islam met religie als dekmantel? Ik denk het. De Indiase moslims – 13 procent – bungelen er een beetje bij in het land en hadden bovendien nogal wat te verduren van extreme hindoezijde. De daders in Mumbai wilden zich wreken hiervoor en voor wat hun broeders elders wordt aangedaan. Reden dat ze in Mumbai ook Israëliërs gingen doden.

Zo'n uitleving van wraak is zeer verwerpelijk. Tegelijk is voor India en voor ons reflectie over onze eigen rol in genoemde vernedering van belang. Voorts om daarbij niet te kiezen voor dezelfde weg, waardoor de geweldsspiraal maar doorgaat.

Hans Feddema

alledaagse problemen; je kunt autoriteit zijn omdat je het kwaad der goden kunt bezweren of omdat je goed ruzies kunt beslechten of een goede jacht organiseren. Bij primitieve volkeren liggen deze beide vormen van autoriteit nog niet ver van elkaar, maar gaandeweg komt er een onderscheid tussen geestelijke en wereldlijke autoriteit. Tegenwoordig is dit onderscheid in de ene maatschappij strikter en consequenter doorgevoerd dan in de andere. Maar of het nu geestelijke leiders met hun religies betreft of wereldlijke leiders met hun politieke ideologieën, de bovenbeschreven stellingen met betrekking tot het verwerven en handhaven van autoriteit zijn in beide gevallen volledig van toepassing.

Angst en manipulatie

Als je weet dat bange en onzekere mensen de neiging hebben houvast te zoeken bij een autoriteit, hoe kun je deze kennis dan systematisch aanwenden voor eigen belang of voor jouw belangengroep? Je kunt als belanghebbende afwachten tot mensen voldoende bang worden en hopen dat ze jou zullen kiezen als hun redder in de nood, maar je kunt het noodlot natuurlijk ook een handje helpen door niet te wachten tot de angst ontstaat, maar door die angst zelf te creëren en je vervolgens op te werpen als de redder in deze (zelf gecreëerde) nood. Zo hebben geestelijke leiders hel en verdoemenis bedacht en ook de duivel, en hebben ze de gelovige voorgehouden dat als hij maar doet wat zij zeggen, de hemel wacht en misschien zelfs het aards paradijs. De massa, mits bang genoeg, bleek bereid grote sommen gelds af te staan aan de geestelijk leiders en was bereid met concurrerende groepen de strijd aan te gaan en desnoods het eigen leven te offeren. Zo hebben de wereldlijke leiders de 'vijand' bedacht, een rol die afhankelijk van de gekozen ideologie met jood werd aangeduid door het nazisme, met kapitalist door het marxisme, en met communist, moslimfundamentalist of terrorist door de zogenaamde vrije westerse democratie.

Ik en mijn vijand

Wie is mijn vijand?

Mijn vijand is degene die mij of mijn dierbaren opzettelijk letsel toebrengt of dreigt toe te brengen; het is ook degene

Vredesmars in Steenwijk, 26 december 1984. Foto Anne Vaillant

die de persoonlijke levenssfeer van mij of van mijn dierbaren schaadt of dreigt te schaden, waarbij levenssfeer zoiets is als vrijheid van denken spreken en handelen (met de aantekening dat mijn vrijheid niet ten koste van die van een ander zou moeten gaan).

Ik en mijn dierbaren vormen een wij-groep in engere zin: wij hebben een persoonlijke, emotionele band met elkaar.

Er zijn ook wij-groepen in ruimere zin: buurtgenoten, clubgenoten, collega's, stadgenoten, landgenoten.

Zijn degenen die een van mijn wij-groepsleden in ruimere zin belagen, ook mijn vijanden? In mijn gevoel niet. Maar ik weet dat veel anderen daar andere gevoelens bij hebben dan ik. Wel vind ik dat daar door het door mij gekozen gezag tegen opgetreden dient te worden, waarbij het gezag een op goede rechtsbeginselen georganiseerde en gecontroleerde organisatie (politie) is/moet zijn.

Zijn degenen die door mij gekozen vertegenwoordigers belagen, mijn vijand?

In zekere zin wel, als direct of indirect de levenssfeer van mij en mijn dierbaren bedreigd wordt.

Als een leider van een ander land de opdrachtgever is van een aanslag met als doel de samenleving te destabiliseren, dan beschouw ik de opdrachtgever als vijand, meer nog dan de dader zelf.

Zijn de soldaten van een vijandelijk leger mijn vijand?

De meeste mensen zullen volmondig met ja antwoorden. Ik twijfel.

Natuurlijk is degene die een geweer op mij richt mijn vijand.

Maar stel, dat zijn leider en mijn leider ruzie hebben en hebben besloten die met een oorlog uit te vechten. Ik lig in de ene loopgraaf en de soldaat van de tegenpartij in de andere loopgraaf, zo'n 100 meter verderop. Ik heb nog nooit iemand gedood of willen doden; hij ook niet. We kennen elkaar niet en hebben elkaar nog nooit een strobreed in de weg gelegd. Moeten wij nu op elkaar gaan schieten?

Ik gebruik hier het woord "wij" voor de vijandelijke soldaat en mijzelf; we zijn lotgenoten die met angst en vreze huis en haard hebben verlaten omdat we de opdracht hebben gekregen de ruzie tussen onze leiders door middel van een oorlog uit te vechten. Wij hebben geen ruzie; we zijn eigenlijk geen vijanden van elkaar.

Toch schiet ik misschien, ook al doe ik dat liever niet, uit angst dat de ander misschien schiet, ook uit angst; dan kun je maar beter het eerst schieten en schiet je iemand neer die je niet kent en die je nooit kwaad heeft gedaan, of je treft toevallig een voorbij lopende vrouw met kind, en dat heet dan *collateral damage*. Hoe kun je jezelf nog recht in de ogen kijken als je geschoten hebt op mensen die je niet kent en die je nooit iets misdaan hebben, maar die je leider "vijanden" noemt?

Misschien is de werkelijke vijand niet die bange onbekende soldaat in die andere loopgraaf, maar is mijn echte vijand de-

gene die mij beveelt op een onschuldige medemens te schieten en is zijn echte vijand degene die hem beveelt op mij te schieten.

Stellingen

Je grootste vijand is niet de benoemde vijand, maar je eigen leider die een door hem benoemde vijand de oorlog verklaart.

Als alle soldaten in plaats van te schieten op de benoemde vijand hun eigen leider arresteren, is er nooit meer oorlog.

Oorlog lijkt binnen het door de leider gepresenteerde denkkader misschien de enige oplossing, maar dat is niet zo, zelfs als de voordelen op de korte termijn evident zijn, want op de lange termijn zijn er alleen maar verliezen.

Oorlog heeft alles te maken met macht en

geld van een machtselite en heeft niets te maken met idealen en hogere waarden, bijvoorbeeld: Nederland stuurt troepen naar Afghanistan met als officiële reden dat je die mensen daar niet aan hun lot kunt overlaten. Zo zijn er nog 1000 gebieden op aarde waar je de mensen niet aan hun lot kunt overlaten, maar die liggen toevallig niet onder het machts-economisch vergrootglas van de USA.

John Zant

Dit is het eerste deel van een cyclus over angst, macht en geweld die in VredesMagazine zal worden gepubliceerd. John Zant (1948) is na een loopbaan als psycholoog in een revalidatiecentrum aangesloten bij het Humanistisch Vredes Beraad. Volgende delen zullen gaan over 'Geweld en economie' en 'Voorwaarden voor vrede'.

Oorlog tegen onrecht? Heiligt het doel de middelen?

Ingezonden brief naar aanleiding van het antwoord van Pais. VredesMagazine, jaargang 1 nr. 4

Hoewel ik het volledig eens ben met het antwoord van Pais, had ik toch de behoefte daar iets aan toe te voegen.

Om een einde te maken aan welk conflict dan ook, zal onderhandeld moeten worden. Beide partijen zullen zich moeten verdiepen in de problemen van de tegenpartij en met geven en nemen zal naar een oplossing gezocht moeten worden die voor beide partijen aanvaardbaar is. Wil men echt vrede en de tegenpartij met respect tegemoet treden dan begin je dus met onderhandelen.

Helaas is het zo dat de wil tot een echte oplossing er vaak niet is. In dat geval neemt één van beide partijen direct de wapens op. Dat is geen 'vrede' willen, maar macht uitoefenen.

Aan het gebruik van geweld gaat meestal wel wat vooraf. De eigen bevolking moet er rijp voor gemaakt worden

dat dit de enige oplossing is. Immer, de onderdanen moeten het vuile werk opknappen.

Dus....

- Er wordt een zondebok gezocht (joden, mohammedanen, negers)
- Er wordt een leugen bedacht (daar kennen we genoeg voorbeelden van)
- Het militair geweld wordt een beetje verdoezeld: het is een politionele actie, een vredesmissie, opbouwwerk.

Op deze manier wordt het gebruik van geweld gerechtvaardigd en helaas vliegen veel mensen daar in. Het afschuwelijke is dat zij die voor dat geweld aansprakelijk zijn meestal buiten schot blijven. Onschuldigen aan beide zijden zijn het slachtoffer.

Veel oorlogen dienen een economisch

belang, zie het laatste nummer van VredesMagazine. Het zijn vaak de rijke landen die ten koste van hen die zich minder kunnen verdedigen, hun welvaart nog meer willen vergroten. Willen we echt vrede dan zullen we een stuk van onze welvaart moeten inleveren en het geld dat nu aan geweld wordt besteed zou gebruikt moeten worden om een eerlijker verdeling te bevorderen. Daarmee bevorderen we niet alleen de vrede, maar het zou ook het milieu ten goede komen. Heeft Hans Wiebenga niet gezegd 'Oorlog kan niet meer'? En zo is het ook. Met de moderne middelen waarmee nu oorlog gevoerd wordt kan zoveel onherstelbaar vernietigd worden dat (zo dat niet altijd al zo was) het middel erger is dan de kwaal.

Tilly de Waal

Erelijst Gevangenen voor de vrede 2008

Zoals elk jaar publiceren wij de WRI-lijst van gevangenen voor de vrede met het verzoek aan u er een paar een nieuwjaarsgroet te zenden.

Doe de kaart in een envelop, op die envelop uw naam en volledig adres, schrijf alleen een korte wens op de kaart, kies een persoonlijke kaart b.v. een foto wordt op prijs gesteld. Schrijf niets over het regeringsbeleid of de politieke keuzes van het land, maar schrijf wat u zou willen horen als u in de gevangenis zou zitten. Hou het kort bijvoorbeeld alleen 'Mijn beste wensen voor 2009'. Schrijf in het Engels of Frans.

Van de lijst van de WRI hebben we de Jehova getuiges weggelaten en de dienstweigeraars uit Wit Rusland en Eritrea. Reeds 2 jaar komen de daarnaar gezonden kaarten niet bij de gevangenen terecht maar worden retour gezonden.

Ook in Israël zitten voortdurend dienstweigeraars gevangen. Zij krijgen telkens opnieuw straffen van enkele weken opgelegd. Aangezien ze dus alweer uit de gevangenis zouden zijn voor uw kaarten hen bereiken, hebben we ervan afgezien hun namen hier te publiceren.

Indien u uw nieuwjaarskaart retour krijgt laat het dan weten aan Nico Faber

e-mail: nicofaber.pais@casema.nl of telefoon: 071-5211472

Finland

Sebastian Salminen (6 okt 2008 – 4 april 2009)

Ylitornion vankila, Rajantie 410, 95600 Ylitornio, Finland

Veroordeeld wegens weigering vervangende dienst.

Juhana Hirvonen (9 okt 2008 – 8 april 2009)

Helsingin avovankila, Vantaan osasto, PL 36, 01531

Vantaa, Finland

Veroordeeld wegens weigering vervangende dienst.

Niki Paajala (11 aug 2008 – 11 feb 2009)

Helsingin avovankila, Vantaan osasto, PL 36, 01531

Vantaa, Finland

Totaalweigeraar.

Matti Petteri Pönttiö (11 nov 2008 – 6 jan 2009)

Helsingin avovankila, Vantaan osasto, PL 36, 01531

Vantaa, Finland

Totaalweigeraar.

Rusland

Igor Sutyagin (27 okt 1999 – 26 okt 2014)

Arkhangelsk Punishment Colony, 163050, Arkhangelsk, Ul. Pirosovaya, d. 27, FGU IK-1, 5 otryad, Russian Federation

Veroordeeld in april 2004 voor spionage in een fabriek voor nucleaire wapens en de vergaarde informatie doorgegeven aan de vredesbeweging.

Zweden

Per Strindlund (16 okt 2008 – onbekend)

Catherine Laska (16 okt 2008 – onbekend)

Häktet Örebro, Box 3, 70140 Örebro, Sweden

Geweldloze ploegscharen-actie in een wapenfabriek, moeten nog voor de rechter komen.

Verenigde Staten van Amerika

Robin Long (6 sep 2008 – 14 sep 2009)

Miramar Naval Consolidated Brig, PO BOX 452136, San Diego CA 92145-2136, USA

15 maanden gevangenisstraf wegens desertie.

Helen Woodson (03231-045) (9 Jan 2003 – 9 Sep 2011)

FMC Carswell, Max Unit, POB 27137, Ft. Worth, Texas

76127, USA

106 maanden gevangenisstraf wegens overtreding van de voorwaarden van haar voorwaardelijke vrijlating door deelname aan een anti-oorlogsdemonstratie bij het federale gerechtsgebouw in Kansas City op 11 maart 2004.

Rafil Dhafir (11921-052) (26 april 2000 – 26 april 2022)

FCI Terre Haute, POB 33, Terre Haute, IN 47808, USA

22 jaar gevangenisstraf wegens het geven van humanitaire hulp aan Irakezen in strijd met de toen geldende sancties van de VS.

De WRI is uw steun waard

"In september 2001, toen ik van de Servische autoriteiten eiste dat ze mijn recht op dienstweigering erkenden, zaten er twaalf dienstweigeraars gevangen in Servië. Dankzij een actie van de WRI en andere vredesorganisaties werd niet alleen bereikt dat ik buiten de gevangenis bleef, maar ook dat de twaalf die al gevangen zaten werden vrijgelaten.

Op dat moment verloor de jeugd van Servië zijn angst om in de gevangenis te belanden. Het aantal dienstweigeraars begon snel te groeien met als resultaat dat in 2008 meer dan 50% van de jongeren weigerde in dienst te gaan."

Igor Seke, Servisch dienstweigeraar

Sinds de oprichting in 1921 heeft War Resisters International zich ingezet voor gevangenen voor de vrede, zowel dienstweigeraars als vredesactivisten. Zoals uit het verhaal van Igor Seke blijkt is dit werk cruciaal, niet alleen voor de gevangenen zelf maar ook om een jonge vredesbeweging van de grond te krijgen.

Soms wordt enig succes geboekt. In het voorjaar leidde de door de WRI en Colombiaanse vredesorganisaties opgebouwde druk ertoe dat Diego Yesid Bosa Rico en Diego Alexander Pulgarin Ossa werden vrijgelaten. Beiden waren geronseld door het Colombiaanse leger en hadden zich daartegen verzet. In mei 2008 veroordeelde de 'VN werkgroep voor willekeurige gevangenneming' in drie, door de WRI voorgelegde, gevallen de Colombiaanse praktijk van gedwongen inlijving van gewetensbezwaarden. Ook Turkije kreeg met een soortgelijke veroordeling te maken wegens het gevangen zetten van de dienstweigeraar Halil Savda.

Nu nog verschijnt de erelijst van 'Gevangenen voor de Vrede' eens per jaar. Binnenkort zal dat veranderen. Er komt op internet een continu bijgehouden lijst van mensen die gevangen zitten voor hun vredeswerk.

De WRI is over de hele wereld actief, niet alleen waar het gaat om gevangenen voor de vrede maar ook bij het ondersteunen van geweldloze strijd tegen wan-toestanden en militarisme. Bij de WRI zijn vele vredesorganisaties uit vele landen aangesloten. Vaak zijn het arme organisaties uit arme landen. Financieel is de WRI daardoor sterk afhankelijk van giften uit de rijke landen. Daarom doet Pais, de Nederlandse sectie van de WRI, jaarlijks een beroep op u voor een gift.

DRAAG BIJ AAN HET WERK VAN DE WRI!
Maak uw bijdrage over op giro 41.73.490 t.n.v. Pais te Delft.

De organisaties die deelnemen in VredesMagazine

Haags Vredesplatform

Het Haags Vredesplatform is een platform van samenwerkende politieke groeperingen en bonden, ontstaan tijdens de rakettenacties van 1981-1983. Het is sedertdien niet opgehouden de mensheid tegen de oorlog te mobiliseren. In zijn 28e jaar zal het HVP zijn werk voortzetten met drie algemene vergaderingen en het Vredesdiner, - actie tegen de NAVO (discussieavond 6 februari, mogelijk de Paasmars!), - protest tegen wapenbeurzen als de NIDV in Rotterdam. Meer hierover in de jaarvergadering van 10 februari a.s. Pandercafé, Binnendoor 28, Den Haag.

VD AMOK

VD AMOK is de voortzetting van de samenwerking tussen de Vereniging Dienstweigeraars (VD) en het Antimilitaristies Onderzoekskolлекief (AMOK). We doen onderzoek op het gebied van oorlog en vrede en leveren zo een bijdrage tot een radicale vredesbeweging in de vorm van berichtgeving en analyses. Voor VredesMagazine maken wij de onderzoeksdossiers.

Giften ter ondersteuning van ons documentatiecentrum en kantoor (waar ook Vredesmagazine wordt gemaakt) zijn welkom op giro 5567607 t.n.v. VD AMOK Utrecht.

Ons adres: Obrechtstraat 43 Utrecht 030 8901341 www.vdamok.nl

Humanistisch Vredesberaad (www.humanistischvredesberaad.nl)

De stichting is opgericht in 1984 en maakt de keuze voor geweldloze weerbaarheid uitgaande van humanistische beginselen en is lid van de Humanistische Alliantie (www.human.nl).

Doelstellingen: o.a. mensen informeren, bewustmaken, stimuleren om mee te denken en te beslissen over oorlog/vredesvraagstukken.

Middelen: organiseren van (publieks) bijeenkomsten en trainingen, stimuleren van discussies, voeren van acties, publiceren in verschillende media, kritische opstelling naar uitvoerenden in woord en geschrift, jaarlijkse samenstelling van een sprekerslijst, jaarlijkse verkiezing van de journalist voor de vrede.

Speerpunten: o.a. vredesopvoeding, samenwerken met gelijkwaardige vredesorganisaties, mediakritische opstelling.

Sti. Humanistisch Vredesberaad (www.humanistischvredesberaad.nl)

Postbus 235, 2300AE Leiden, tel: 0648233329, giro: 79911 te Alphen.

Women's International League for Peace and Freedom

Obrechtstraat 43, 3572 EC Utrecht

E-mail: info@wilpf.nl

Website: <http://www.wilpf.nl/index.html>

Op de website staat momenteel een brief van Vrouwen voor Vrede en WILPF die zij voor de behandeling van de begrotingen van Buitenlandse Zaken en Defensie aan de Vaste Kamercommissies hebben geschreven

1. Nationaal Actieplan '1325';
2. Non-proliferatie van kernwapens;
3. Internationale rechtsorde: terrorisme en fragiele staten;
4. Militaire training voor schoolverlaters;
5. De missie in Afghanistan;
6. De Nederlandse deelname aan de JSF.

Stop de wapenwedloop

Stop de wapenwedloop is van oorsprong een "samenwerkingsverband", ontstaan bij de opkomst van de massabewegingen, zoals tegen de neutronenbom aan het eind van de zeventiger jaren en die tegen de plaatsing van kruisraketten, bijna 20 jaar geleden.

Het vraagstuk van de strijd tegen oorlog heeft vele facetten. Hoe oorlog bestreden moet worden, daarover zullen wel verschillende benaderingen blijven bestaan. Maar deze strijd moet wel plaatsvinden, en daartoe blijft een boven partijen en richtingen uitstijgende vredesbeweging een noodzaak.

Pais

De vereniging Pais is de Nederlandse tak van War Resisters International. Onze wortels gaan terug tot 1921, de naam Pais is veel jonger en ontstaan na vele fusies.

Pais staat voor het ideaal van een wereld zonder oorlog en voor een geweldloze, duurzame en rechtvaardige samenleving. We zijn daarvoor op vele manieren actief in Nederland en via de WRI in de hele wereld.

Wilt u lid worden, ons steunen of zelf meedoen, kijk dan op: www.vredesbeweging.nl of bel: 015-785.01.37.

Samenstelling: Frank Slijper zie ook: www.stopwapenhandel.org

Nieuwe Nederlandse wapenexport-cijfers

De afgelopen maanden zijn door de regering weer nieuwe gegevens gepubliceerd over de Nederlandse wapenexport, te weten over 2007 en over de eerste helft van 2008. Een aantal zaken vallen op.

Allereerst natuurlijk Indonesië met exporten die nog voortvloeien uit de korvettenorder van een paar jaar geleden, ze is inmiddels goed voor een bedrag van bijna 600 miljoen euro. Die order en nog enkele andere maken Indonesië de belangrijkste niet-NAVO bestemming voor Nederlandse wapenexporten van de afgelopen tien jaar. Daarbij is nog niet de order van enkele tientallen miljoenen euro's geteld die Jakarta eerder dit jaar bij *Thales Nederland* plaatste. Deze opdracht werd bekend via de website van kredietverzekeraar *Atradius*, die namens de Staat de export herverzekert.

Andere opvallende bestemmingen zijn twee sultanaten: golfstaat Oman en het kleine, aan Maleisië grenzende Brunei. Eerstgenoemde kocht voor ruim honderd miljoen euro marine apparatuur bij *Thales Nederland* voor marineschepen die in Engeland zijn gebouwd. In 2006 waren ook al exportvergunningen voor Oman ter waarde van 20 miljoen euro afgegeven. In het geval van Brunei is nog onduidelijk om wat voor materieel het gaat.

Voor de rest veel afzet bij NAVO landen, waaronder uiteraard ook veel onderdelen in het kader van zogenaamde compensatieorders. Dergelijke componenten, bijvoorbeeld van de Apache gevechtshelikopter of de F-16, gaan veelal naar de VS, waar ze door de fabrikant in het uiteindelijke wapensysteem geïntegreerd worden en vervolgens bij de klant terecht komen. Zo hebben de afgelopen paar jaar bijvoorbeeld Koeweit, Saoedi-Arabië en Taiwan Apaches gekocht, en Turkije en Marokko kochten F-16s. Maar een dergelijke eindbestemming laten de overheidscijfers nooit zien. Dat zou immers alleen maar tot allerlei ingewikkelde vragen leiden, waarvan je met een eindbestemming VS duidelijk minder last hebt.

Belangrijkste bestemmingen Nederlandse wapenexport 1^e helft 2008 (miljoenen euro's):

1. Indonesië	315
2. Overige NAVO	68
3. Canada	66
4. Duitsland	39
5. Verenigde Staten	38
6. Turkije	19
7. Verenigd Koninkrijk	18
8. Brunei	12
9. Taiwan	8
10. Frankrijk	5
11. Griekenland	5
12. Japan	4
13. Pakistan	4
14. Jordanië	3
15. Egypte	3

Belangrijkste bestemmingen Nederlandse wapenexport 2007 (miljoenen euro's):

1. Denemarken	171
2. Verenigde Staten	123
3. Oman	101
4. Overige NAVO	87
5. Duitsland	71
6. Spanje	67
7. Frankrijk	47
8. Verenigd Koninkrijk	42
9. Italië	24
10. Zweden	23
11. India	22
12. Egypte	15
13. Chili	12
14. Japan	8
15. Saoedi-Arabië	8

Net verschenen: Analyse Nederlands wapenexportbeleid 2007. Zie www.stopwapenhandel.org

Nieuw corruptieschandaal bij BAE Systems

De reeks smeergeldaffaires rond de Britse fabrikant *BAE Systems*, het voormalige *British Aerospace*, houdt maar niet op. Aan dit vervolgverhaal kan weer een nieuwe episode worden toegevoegd. Ditmaal is de aandacht verlegd van Saoedi-Arabië naar Zuid-Afrika. Eind jaren

negentig werd daar door marine en luchtmacht op de vleugels van het post-apartheid regime een mega wapendeal afgesloten met verschillende Europese wapenfabrikanten tegen een geschatte waarde 6,5 miljard dollar.

De afgelopen jaren werden meerdere onderzoeken gestart op basis van aanhoudende verhalen van corruptie bij de Zuid-Afrikaanse orders, onder meer bij vliegtuigfabrikant *EADS*, het Franse *Thales* en het German *Submarine Consortium*, waarin ondermeer *MAN Ferrostaal* en *ThyssenKrupp* zitten. En een enkele keer leidden de onderzoeken tot veroordelingen, zoals bij de zakenman Schabir Shaik, een vertrouweling van voormalig vice-president Jacob Zuma. Hoewel die zelf buiten schot bleef leidde de zaak in september tot een grote politieke crisis en het vertrek van ANC-leider en president Mbeki.

Eind november kwam daar een inval van de Zuid-Afrikaanse politie bij kantoren van *BAE Systems* bovenop. Dat bedrijf was, samen met het Zweedse *Saab*, verantwoordelijk voor de verkoop van *Hawk* en *Gripen* jachtvliegtuigen aan de Zuid-Afrikaanse luchtmacht. Volgens gelekte documenten zou *BAE* 100 miljoen pond smeergeld hebben betaald voor de order ter waarde van 1,6 miljard pond.

Een van de betrokkenen bij die deal was John Bredenkamp, die jarenlang voor *BAE* de vertegenwoordiger in zuidelijk Afrika was. Bredenkamp behoorde tot voor kort tot de intimi van de Zimbabwaanse president Mugabe en staat om die reden met zijn bedrijven op een zwarte lijst van de Amerikaanse overheid; verder is hij in verband gebracht met verschillende dubieuze of zelfs illegale wapenleveranties. De voormalige tabaksinkoper van *Niemeijer* had jarenlang de Nederlandse nationaliteit. Ondanks een gerechtelijk onderzoek naar de man blijkt nu pas dat hij al in 2000 zijn Nederlandse nationaliteit is kwijtgeraakt. SP-er Van Velzen heeft Kamervragen over de kwestie gesteld. Voor de *Quote-500* is Bredenkamp nog altijd Nederlander, met een geschat vermogen van 230 miljoen euro vooralsnog goed voor een 138^e plek. Voor zijn bemoeienis met de Zuid-Afrikaanse order zou hem door zijn bazen in Londen 40 miljoen pond zijn betaald.

Onder leiding van Nobelprijswinnaars Desmond Tutu en De Klerk is de huidige president Motlanthe nu gevraagd een breed onderzoek in te stellen dat eens en voor altijd de onderste steen boven moet krijgen. Opdat hopelijk eindelijk duidelijk wordt hoe politici zich lieten corrumperen door Europese bedrijven die in hun jacht op broodnodige wapenorders kwistig met steekpenningen strooiden en de Zuid-Afrikaanse samenleving het kind van de rekening werd.

(zie onder meer: David Leigh en Rob Evans, 'BAE paid £100m to secure South African arms deal, police files allege', *The Guardian*, 5 december 2008)

Medische studenten demonstreren tegen atoombommen op Volkel

Op 24 november 2008 werd er voor het eerst sedert lange tijd weer gedemonstreerd om openheid te vragen over de op de vliegbasis Volkel aanwezige kernwapens. De actie was een initiatief van medische studenten die in het kader van het 19e Europese IPPNW-Studentencongres eens ter plekke wilde controleren hoeveel Amerikaanse kernwapens er in Nederland liggen.

Succes of niet? Mijn stoutste verwachtingen werden overtroffen, een hele horde pers was aanwezig met camera's en foto-toestellen. Het feit dat hier opeens jonge studenten verontrust waren raakte blijkbaar een gevoelige snaar.

Ontleend aan verslag van Hans van Itersson (NVMP)

Vredesactie sluit Belgisch ministerie

Oorlog start in Europa. Zij moet ook gestopt worden hier in Europa. Om die reden sloot Vredesactie op 14 november 2008 het ministerie van defensie. Minister van defensie De Crem trekt België steeds dieper in de uitzichtloze oorlog die Afghanistan heet. Vredesactie vraagt dat de Belgische militaire aanwezigheid in Afghanistan wordt stopgezet.

De actie was onderdeel van de internationale actiedag 'Oorlog vertrekt vanuit Europa', die zichtbaar wil maken hoe Europa betrokken is in oorlogen elders. De Belgische actievoerders blokkeerden de poorten van het ministerie van defensie. Ze belemmerden de toegang met sloten en ketenden zichzelf vast. Klimmers hingen spandoeken op met de tekst 'Oorlog start hier. Stop oorlog hier.' en 'War starts from Europe'. Ondertussen was een schoonmaakkploeg aan de slag om bloed van de stoep te spoelen.

Ongeveer elke Europeaan woont wel in de buurt van een militaire basis die soldaten levert voor de oorlogen die aan de gang zijn, of bij de militaire of civiele infrastructuur die deze oorlogen moge-

lijk maakt. Een actueel overzicht vind u op http://mcmilitary.org/oorlog_vertrekt_vanuit_europa

Militarisering Europese ruimtevaart

Voor het eerst is de European Defence Agency officieel betrokken bij het Europese ruimtevaartprogramma. Daarmee wordt een verontrustende stap gezet in de militarisering van dit programma. 'Met het besluit om het EDA als partner op te nemen in het ruimtevaartprogramma van de European Space Agency heeft de ESA-ministerraad een belangrijke stap gezet in het proces om van de ruimte een Europese defensieprioriteit te maken,' zegt Frank Slijper, de auteur van 'From Mars to Venus: the European Union's steps towards the militarisation of space' een nieuw rapport van het Transnational Institute en de Campagne tegen de Wapenhandel.

'Dit is een ander verontrustend aspect van de sterke en groeiende verbindingen tussen de industrie en de beleidsmakers

in Brussel waar het gaat om de defensie-politiek,' zegt Slijper. 'Dit maakt democratische besluitvorming tot een farce en kan het vertrouwen van het publiek in de Europese ruimtevaart ondermijnen.'

From Venus to Mars is te downloaden: www.vredesmuseum.nl/download/venus_to_mars.pdf

Steun de Shministim

De Shministim zijn Israëliische middelbare scholieren die principieel weigeren dienst te doen in een leger dat de Palestijnse gebieden bezet houdt. Deze dappere jongens en meisjes kunnen internationale steun goed gebruiken. Velen hebben vanwege hun weigering al meerdere malen de gevangenis van binnen gezien. U kunt ze steun geven door nu een boodschap te zenden aan de Israëliische minister van defensie. Dat kan gemakkelijk via de website www.december18th.org. Er is al een boodschap voor u voorgekookt, maar u kunt die wijzigen of aanvullen.

Foto Hans van Itersson

Al de boodschappen zullen op 18 december 2008 door vredesactivisten persoonlijk aan de minister worden aangeboden. Er zijn posters van deze actie beschikbaar.

U kunt ze downloaden: www.vredesbeweging.nl/nieuws/shministimposters.pdf

Israël pakt Palestijnse vissers op

15 Palestijnse vissers en 3 internationale waarnemers werden op 18 november 2008 door de Israëlische marine gearresteerd terwijl ze visten in Palestijnse wateren. De vissers bevonden zich op 3 schepen op 7 mijl uit de kust van Gaza. Er waren 3 waarnemers van de International Solidarity Movement (ISM), een Amerikaan, een Italiaan en een Schot op de schepen aan boord.

De waarnemers vergezellen Palestijnse vissers. Zij hebben vastgesteld dat de Israëlische marine Palestijnse vissers aanvalt die verder dan 3 mijl uit de kust vissen. Daarbij wordt gebruik gemaakt van waterkanonnen maar ook met scherp geschoten. Dat is door de waarnemers op film vastgelegd. De vissers zijn al na een dag vrijgelaten maar hun schepen werden pas 27 november teruggegeven één met behoorlijk wat schade. Ook was allerlei uitrusting verdwenen, waaronder GPS-apparatuur om de exacte positie te kunnen bepalen. De waarnemers werden een week vastgehouden en daarna uitgezonden.

Meer informatie: www.freegaza.org

Congo: meer troepen, meer problemen

De Council van War Resisters International heeft opgeroepen om geen Europese troepen te zenden naar Congo. Beter is om de Europese wapenleveranties aan beide partijen te staken en de bevolking van voedsel, medische zorg, enz. te voorzien. De Council, eind oktober 2008 bijeen in Bilbao, was bijzonder bezorgd over de situatie in Oost-Congo, waar oorlog en algemene onveiligheid heersen.

Achter dit conflict gaat de strijd schuil om

de minerale grondstoffen waaraan de regio rijk is. Studies van verschillende organisaties waaronder die in het kader van het eigen War Profiteering-programma van de WRI, hebben dit uitgewezen. Zowel de steun aan het regeringsleger en de daarmee samenwerkende milities is daaruit te verklaren als de steun van Rwanda aan de milite van generaal Nkunda.

De WRI, een internationale pacifistische organisatie met 82 aangesloten organisaties in 43 landen, heeft kritiek op de huidige rol van de Europese Unie en haar leden. De EU lijkt uit te zijn op een militaire 'oplossing' die niet bestaat: lidstaten trainen het Congolese leger, geven grote bedragen aan (ook militaire) ontwikkelingshulp aan het Rwandese regiem, en overwegen nu – met de gebruikelijke humanitaire retoriek – de zending van zwaarbewapende troepen ter bescherming van de Europese belangen.

GroenLinks wil vreedzame wereld

Op 22 november stelde GroenLinks een nieuw Program van Uitgangspunten vast. Daarin ook enkele lichtpuntjes met betrekking tot het streven naar een vreedzame wereld. Het aanvankelijke voorstel bevatte als laatste uitgangspunt een nogal krachteloze en weinig zeggende tekst over het streven naar een vreedzame wereld. Het vredeskamp binnen GroenLinks kwam in het geweer en niet zonder succes.

Het congres verklaarde tot prioriteit:

- Het beperken van wapenhandel, het verbieden van clusterbommen en het nemen van stappen voor afschaffing van massavernietigingswapens, in internationaal verband en zo nodig eenzijdig.

- Het ontwikkelen en toepassen van methoden van humanitaire interventie die oorlogsgeweld voorkomen.

Verder werd in de uitgangspunten vastgelegd: 'Militaire interventies, alleen in geval van dreigende genocide of als alle niet-militaire middelen ineffectief zijn, moeten door Nederland alleen dan worden ondersteund als ze gesteund worden door de VN en het begin zijn van verzoening en wederopbouw.'

Een formulering die veel minder ver gaat dan het vredeskamp had gewild maar wel weer verder dan een eerder voorstel van het partijbestuur.

Verheugend is ook de tekst 'Het is een illusie te menen dat mensenrechten, democratie en vrede met militaire middelen kunnen worden nagestreefd' die we aantreffen in de toelichting op het uiteindelijk aanvaarde uitgangspunt. Niettemin blijkt dat binnen GroenLinks ook nog sterk de gedachte leeft dat met militair geweld veel goeds te bereiken is. Weliswaar als laatste redmiddel, maar toch...

Wat te doen bij de Wapenbeurs NIDV

Op 6 november werd in de Ahoy-hal in Rotterdam de beurs gehouden van de stichting Nederlandse Industrie voor Defensie en Veiligheid. Deze beurs is officieel de opvolger van de "elektronicabeurs" NIID in Den Haag en Rijswijk, maar ze is nu uitgebreid met technologica van ander oorlogstuig; bovendien gaat zij gepaard met conferenties met redevoeringen van de defensietop. De plaatselijke pers maakte een foto van het interieur met op de achtergrond een heuse tank. Is dat dan geen wapenbeurs geweest? Het ANP stelde een bericht samen over het symposium dat er werd gehouden met de kop "Expert speurt bij NAVO naar orders".

Dat is nu precies waartegen wij als demonstranten tegen deze beurs wilden protesteren. "Er mag geen Nederlands militair-industrieel complex komen, dat eindeloos reclame gaat maken voor zichzelf. Er mag geen ijzeren driehoek ontstaan van politici, industriëlen en managers, die erop gaan toezien dat het NOOIT MEER VREDE WORDT."

Dit was het begin – wij gaan door met de strijd.

Tentoonstellingen Museum voor Vrede en Geweldloosheid

6 jan. t/m 30 jan.: Gandhi in Groesbeek.
2 mrt. t/m 21 juni: Vergeven – Verzoenen in Schinnen.

Meer info: www.vredesmuseum.nl/info/agenda.php of 015-785.01.37

Signaleringen

Dave Bolling, *Marktdag in Guernica*, vert. Ineke van Bronswijk, Mistral Amsterdam 2008, ISBN 978 90 499 5085 9, 336 p. € 18,95.

Wij ontvingen een historische roman waarbij het bombardement van de Baskische stad van Guernica op 26 april 1937 een hoofdrol speelt. Dit is het eerste bombardement op burgerdoelen, uitgevoerd door het Duitse Condorlegioen; er zouden hierna vele volgen. Dave Bolling beschrijft deze oorlogsmisdaad als een noodlottige ingreep in het leven van een Baskische familie, die als gewone burgers van Guernica ernstig wordt getroffen. De familieleden, karakteristieke symbolen voor de geschiedenis van het Baskische volk – eigen erfboeren, vissers, een smokkelaar, een zich tegen Franco verzettende priester – bevinden zich op de ochtend van het bombardement in de gelukkige bloei van hun leven; het is de kroniek van hun tragedie die daarna tot een oplossing moet komen. Het boek kan men vlot lezen als een streekroman, die zich ontwikkelt naar een troostend slot na spannende avonturen van enkele hoofdpersonen in hun strijd tegen het fascisme. De vertaalster heeft een korte toelichting eraan toegevoegd met summiere achtergrondinformatie over de Spaanse Burgeroorlog, die echter niet helemaal toereikend is. De staatsgreep van Franco wordt beschreven als een antwoord op de “wetteloosheid” en het “excessief geweld tegen de geestelijkheid” tijdens de volksfrontregering van 1936 na het optreden van “krachteloze regeringen van diverse pluimage”. Dat verklaart niet waarom in het boek alleen sprake is van de gruweldaden die juist door Franco’s troepen zijn verricht in kloosters na zijn veroveringen in Baskenland. Anders dan in Catalonië of Aragon kreeg de bevolking in Baskenland en in het opstandige Asturië van 1934 juist de steun van de lokale geestelijkheid. Ook is niet verklaard waarom er Basken wegens het spreken van hun landstaal al in 1933 door de Guardia Civil worden opgepakt en er twee jaar later zelfs willekeurige verdwijningen volgen. De Guardia werd het werktuig van de rechtse liberaal Alexandro Lerroux, die een groot voorstander was van de eenheidsstaat en repressief optrad in Catalonië en Baskenland. Hij stond van 1933 tot 1935 aan het hoofd van verschillende regeringen, die steeds rechtser werden en dongen naar de steun van het Vaticaan. Het volksfront van 1936 kwam voort uit het verzet tegen zijn massale arrestaties.

Dat is jammer, want het doet afbreuk aan de documentatie die de auteur zelf heeft aangewend om zijn vertellingen over de Basken zo betrouwbaar mogelijk te maken.

Jan Bervoets.

Liedboek Jos Linnebank

Twee jaar na het overlijden van Jos Linnebank gaf zijn levenspartner Hermine Linnebank-van Leeuwen een bundel van zijn liederen uit. Hiermee is een blijvend eerbetoon geschapen voor de protestzanger, die in de jaren '90 onmisbaar was als “troubadour” bij elke vredesdemonstratie die er in het land werd gehouden. Vooral de deelnemers van de paasmarsen zullen hem goed weten te herinneren. Zijn bundel *Voor hen zing ik dit lied*, waarvan een der gedichten achterop dit nummer te lezen is, kan worden besteld door overmaking van € 15 op giro 5931968

t.n.v. project Domitila 1054 CT Amsterdam. In deze bundel bevindt zich ook een CD, waarop zijn stem en zijn onafscheidelijke gitaar nog te horen is.

De opbrengst van het boek is bestemd voor een goed vredesdoel in Bolivia, het project Domitila, dat ook door Jos werd gesteund. De naamdraagster, Domitila Barrios de Chungara is een legendarische vakbondsvrouw, die al in de jaren 60 van de vorige eeuw actief was in het vrouwencomité van de vakbond van de tinmijnen.

Momenteel heeft Domitila een deel van haar vakbeweging omgevormd tot een groep “Vrouwen op vredesvoeten”. Deze roept de partijen in Bolivia op de vrede te bewaren en de wet te handhaven. “Onze vrede is geen vrede van kerkhoven, maar een vrede van sociale gerechtigheid. Er moet een rechtvaardige verdeling komen van de gronden, want het kan niet zo zijn dat enkelen de grond bezitten.” Het steunproject stelt haar in staat de bevolking te scholen en te trainen tot geweldloze actie.

Op 24 oktober vond het jaarlijkse Vredesdiner plaats georganiseerd door het Haags Vredes Platform. Met inleiding en discussie: Robert Soeterik (links) gaf achtergrondinformatie over Israëlisch-Palestijnse verhoudingen en Alicia de Ruyter (rechts) over de gevolgen van 60 jaar rampspoed die ze in Palestijnse vluchtelingenkampen zelf heeft waargenomen. Foto Boyd Noorda

Vrouwen van vlaggen als vredeswerk tijdens de doopsgezinde zomerconferentie midden september in Schoorl. Foto Henk Blom

VIM

Doe die wapens weg

Tekst Jos Linnebank op de wijs van 'Ne me quitte pas...' van Jacques Brel

Doe die wapens weg, kijk eens om je heen, kijk toch om je heen.

**Zie dat wapentuig, overal vandaan brengt men wapens aan
wapens opgesteld, klaar voor elk geweld
wapens elke soort voor een wereldbrand
als bij misverstand alles wordt uitgemoord.
Doe die wapens weg! Doe die wapens weg!
Doe die wapens weg!**

**Naakt zul je dan staan, de kracht slechts van je woorden
de macht slechts van je oren die 'n ander doet verstaan.
Je voeten bloot in de aarde, je open hand naar voren
als een nieuwgeboren mens van andere waarde.
Dat geeft andere pijn, je loopt op harde wegen
maar vrienden kom je tegen en vrede zal er zijn
Doe die wapens weg! Doe die wapens weg!
Doe die wapens weg!**

**Doe die wapens weg, waar is de vijand dan, wie is de vijand
dan?
Als je me dat eens zegt, hoe bedreigt 'ie jou, is hij machtig
groot
wil hij jou soms dood, of is 'ie bang voor jou?
Met wie loop je mee, achter welke vlag loop je deze dag
met wie vecht je mee?
Doe die wapens weg! Doe die wapens weg!
Doe die wapens weg!**

**Ja, ik ken een land, daar blijf ik van dromen,
met huizen en bomen en mensen hand in hand.
Waar het een woestijn was, zand en hete droogte
kou en kale hoogte, groeit nu groen het gras.
Ja, daar moet je zwoegen, maar je leeft er samen
en je hebt er adem, want het zwaard is om te ploegen.
Doe die wapens weg! Doe die wapens weg!
Doe die wapens weg!**